National Library 55253
Gen. Acquisitions Section
OTTAWA, Ont. K1A ON4

B103/c/14/5

VABA EESTLANE

Second class mail registration number — 1089.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

ILMUB IGAL TEISIPÄEVAL JA NELJAPÄEVAL

Nr. 47 (3160) XXXIV aastakäik

Neljapäeval, 20. juunil, 1985 — Thursday, June 20, 1985

Üksiknumbri hind 70 senti

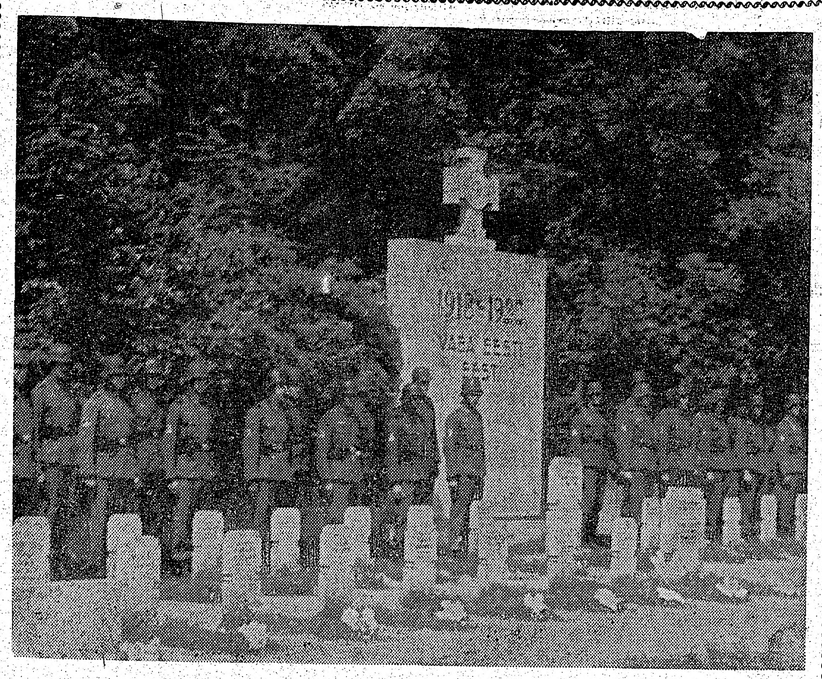

Eesti Vabadussõjas langenute mälestussammas Viljandis Võidupüha tähistamise puhul kuperjanovlaste auvalves.

Ei teid me unusta

Üle steppide vingub tuul,
ulub, kaebab
painduvad kuivand kõrte
pead allapoole —
leinavad . . .
murdund varred
kummarduvad.

Vaikind on sõja hääled,
tuimund valud,
suikund viimased ohked —
leevendas neid surm.
Puhkavad
väsimusest
ei und nad näe.

Üle steppide vingub tuul,
kaeblikult küsib:
milleks kõik see?
Vastuseks kostab
vaimude riigi
öisest udust
sumbund hääl:

DEEMONIT HÄVITAGU
MÖÖK!
Langesid read,
hõrenesid rühmad,
halastamatud käed
purustasid
vapraid poegi,
külmusid väed . . .

Üle steppide vingub tuul,
kutsub manalast
langenute hingi,
kuivatab higi
laupadelt,
müsutab huuli.

EI TEID ME UNUSTA.

Tühjal lagendikul
koltund kõrred
matab lumetuisk,
kõrvetab päikese tuli
ja steppide vinguv tuul.

RENATE SÕRRA

Suur tunnustus eesti teadlasele

Dr. Endel Tulvingule anti Toronto ülikooli kõrgeim akadeemiline tiitel

Toronto ülikooli psühholoogia professorile, dr. Endel Tulvingule, määrati ülikooli kõrgeim akadeemiline tiitel „University Professor". Tiitel, millega rõhutatakse tiitlisaaja akadeemilisi saavutusi, on ainult omane Toronto ülikoolile, millega kaasub viieaastane uurimisstipendium. Pärast tiitli omaja puhkepalgale siirdumist muutub see automaatselt „University Professor Emeritus".

Endel Tulvingut hüütakse tema kolleegide poolt läänemaailma eksperimentaalse psühholoogia ringkondades „Mr. Memory". Oma originaalsete ja põhjalikult läbimõeldud teoreetiliste väidetega, tõestatud piinlikult täpsete katsetustega, on Tulving olnud üheks määravaks teadlaseks inimese mälu uurimise käigu vormimisel. Ta on tõstatanud uusi konsepte ühenduses mäluga ja empiiriliselt demonstreerinud nende konseptide paikapidavust ja kasulikkust. Need konseptid on aastate jooksul laialdaselt aktsepteeritud ning neist võiks mainida kõigepealt subjektiivse korrastuse konsepti (kuidas inimesed korrastavad-organiseerivad materjale, mida nad peavad meeles pidama). Teisena konsepti materjali kasustatavuse (availability) eristamisest materjali kättesaadavusest (accessibility), mis selgitab, miks inimesed näivad olevat unustanud teatud tõiku, kuigi tegelikult see pole nii ja siis materjali spetsiifilise kodeerimise (talletamise) konsepti, mis näitab kuidas informatsiooni mällu talletamise viis mõjutab selle taasleidmise hõlpsust.

PROF. ENDEL TULVING

Hetkel on dr. Tulving printsipaalne uurija spetsiifilises uurimisprogrammis, mis kutsuti ellu 1981. aastal Connaught Uurimisfondi finantseerimisel ja mis tegeleb mälu häirete uurimisega. Tulving püüab edendada üldsuse arusaamist mälu tähtsusest ja laiendada teaduslikult põhjendatud ja tõestatud pinnast mälu uurimistöös.

Aasta pärast Connaught Uurimisfondi programmi alustamist määrati Tulvingule Eksperimenteerivate psühholoogide ühingu poolt (Society of Experimental Psychologists) „Warren Medal" ja ta nimetati Rootsis asuva Umea ülikooli audoktoriks. Järgmisel aastal ta rahvusvaheline reputatsioon süvenes, kui talle anti kaks silmapaistvat auhinda, väärstamaks ta saavutusi teaduslikus uurimistöös: esimene Ameerika Psühholoogia Ühingu ja teine Kanada Psühholoogia Ühingu poolt (American Psychological and Canadian Psychological Society).

Dr. Tulvingu pikaloomulist uurimistööd episoodilise mälu alal on pidevalt toetanud Kanada loodus- ja inseneriteaduse uurimisnõukogu (Natural Sciences and Engineering Research Council of Canada). Sellel teemal on Tulving kirjutanud raamatu „Elements of Episodic Memory" (1983). Episoodiline mälu (isiklikult kogetud ja nähtud juhtumeist) on erinev semantilisest mälust (muul viisil omandatud teadmised) ja on kõrgem mälu funktsioneerimise aste, kuna see on seotud isikliku elamuse või kogemusega. Tulving väidab, et need erinevad mälu vormid põhinevad erinevatele aju protsessidele-struktuuridele.

Endel Tulving sündinud Eestis 1927. aastal, astus Toronto ülikooli peatselt pärast Kanadasse saabumist. Ta saavutas magistri kraadi 1954. aastal ja siirdus siis Harvardi ülikooli, kus omandas doktori kraadi eksperimentaalses psühholoogias 1957. aastal. Ta alustas õpetamist Toronto ülikoolis 1956. aastal ja edutati täisprofessoriks 1965. aastal. Siirdus Yale'i ülikooli õppejõuks 1970. aastal ja 1972—73-ndal aastail oli „fellow" Stanfordis, Californias asuvas „Centre for Advanced Study in Behavioral Sciences".

Ta määrati Toronto ülikooli psühholoogia osakonna juhatajaks 1974. aastal. Aastal 1977—78 oli ta külalisprofessoriks Oxfordi ülikoolis ja võeti „Royal Society of Canada" liikmeks 1979. aastal.

University of Toronto BULLETIN 10. juuni 1985

Hakka agendiks, saad lapse!

Kaisa Randpere vabastamise komitee pressiteabe

N. Liit on vormiliselt vastanud eitavalt Valdo Randpere ja Leila Milleri nõudele nende 23 kuud vana tütre Kaisa vabastamiseks N. Liidu poolt okupeeritud Eestist põhjusel, et vanemad „enam ei soovi oma tütart".

See teeb väikse Kaisa Randpere maailma noorimaks poliitvangiks, keda hoitakse Tallinnas koos vanaema Hilja Uuskülaga. Perekond Eestis on olnud KGB tagakiusu all pärast 6. aug. 1984, kui Kaisa vanemad Rootsi ära hüppasid, kui nad olid ühel eesti turistide ringsõidul Helsingis. Randpered olid sunnitud oma 13-kuise tütre jätma pandiks, uskudes et maailma avalik surve sunniks N. Liidu ametivõime järele andma ja lubama perekonda ühineda vastavalt Helsingi kokkuleppele.

Randpere väljendas pärast ärahüppamist Rootsi, et „mul on siin enam õigusi ja suuremad võimalused kui kodus, isegi kui mul oli karjäär ja elasin hästi Eestis.

Aga, ja see on tähtsaim, ma ei tundnud end seal vabana. Minu arvates kõik eestlased tunnevad samuti."

26-aastane Randpere oli vanem kohtuministri abi ja komsomoli keskkomitee liige, Leila Miller, 23 oli populaarseim laulja Eestis.

Asjasel üle Atlandi telefonikõnes Randpere osutas, et Rootsi valitsus võib tõenäoliselt tagasi lükata nende palve kiireks kodakondsuse saamiseks, mis teeks automaatselt Kaisa Rootsi kodanikuks. Rootsi ametivõimud hoiduvad N. Liidu ametivõimude häirimisest. Ka äsjasel vastusel N. Liidu saatkonnast ametivõimud on lõpuks vormiliselt andnud eitava vastuse Randpere palvekirjale Kaisa vabastamiseks. Faktiliselt ametivõimud on keelanud teda uuesti nende poole pöördumast, isegi kuigi ta on alles nõukogude kodanik.

Saatkond on nõudnud, et ta tuleks oma sooviga isiklikult ja kirjutaks alla dokumendile, kus öeldakse, et ta on sunnitud olema Rootsis.

Lisaks nad soovivad, et ta eitaks „haavavaid väljendusi" N. Liidu vastu. Saatkond on öelnud, et kui ta nõustuks töötama N. Liidu agendina Rootsis, nad vabastaksid tema lapse.

14. juuni Balti Vabaduspäevaks

USA president Ronald Reagan kirjutas reedel, 14. juunil alla proklamatsioonile, mis varem oli vastu võetud Kongressi ja Senati poolt, kuulutades 14. juuni Balti Vabaduspäevaks.

Iraan lükkas tagasi Iraagi rahupakkumise

MANAMA — Jälle lükkas Iraani peaminister Mir Hossein Mousavi tagasi Iraagi omal algatusel tehtud rahupakkumise ja rünnakute lõpetamise Iraani linnadele, öeldes et võitlused Pärsia lahe frondil jätkuvad. Iraagi president Saddam Hussein teatas, et Iraak ei teosta enam õhurünnakuid ega rakettide tulistamisi Iraani linnadele tingimusega, kui Iraan ei ründa Iraagi territooriumi või tsiviilkeskusi.

Venelaste uus katse tuumarelvaga

STOKHOLM — N. Liit katsetas tuumarelvaga laupäeval, 15. juunil nende sõjaväelisel katseteväljal ida Kashastanis, teatas Rootsi kaitseministeeriumi Hegforsi vaatluspunkt. Plahvatuse tugevus oli 7.2 Richter skaalal.

Afgaani partisanid hävitasid 20 lennukit

NEW DELHI — Afganistani vabadusvõitlejad lasksid õhku 20 venelaste MIG lennukit lääne Afganistani lennuväljal, hävitades „tähelepandava osa" Afganistani õhujõududest, rääkisid diplomaadid Washington Posti reporterile.

Ontario konservatiivide valitsus kukutati

Ontario provintsivalitsuse peaminister Frank Miller ja tema konservatiivide partei olid abitud, kui nende 42 aastat kestnud võimul püsimine lähenes lõpule. Häälte vahekorraga 72—52 avaldati umbusaldust praegusele valitsusele. Nüüd on leitnant-kuberner John Aird'i otsustada, kas pakkuda liberaalidele valitsuse moodustamine või saata parlament laiali ja kuulutada välja uued valimised. Kui Aird annab võimaluse liberaalidele valitsuse moodustamiseks, siis saab uueks peaministriks liberaalide partei juht David Peterson, kes oleks esimene liberaal sel kohal pärast 1943.

USA ja ida-blokk vahetasid vange

Neli ida-bloki salakuulajat 23-e ida-bloki vangi vastu

LÄÄNE-BERLIIN (Reuter) — USA vahetas 4 süüdimõistetud salakuulajat 23 Ida-Saksamaa ja Poola vanglates hoitud isiku vastu. Vahetus toimus 11. juunil Glienicke sillal, mis ühendab Lääne-Berliini Ida-Saksamaaga. Pole teada, kas need inimesed olid salakuulajad või poliitilised vangid.

Veel kahe Ida-Euroopa päritoluga vangi vabastamine lähemas tulevikus on osa tehingust, mida peetakse suuremaks sellelaadiliseks kokkuleppeks, millistega alustati 25 aastat tagasi ja mille saavutamine võttis kolm aastat. Kui ameerika ametnikke küsitleti võimaluse üle kasutada sama menetlust Andrei Sahharovi vabastamiseks, vastasid ametnikud, et nad jälgivat pidevalt Sahharovi juhtumit, samuti ka vangistatud dissident Anatol Shtsharinsky käekäigu arenemist.

Neli spiooni — kaks ida-sakslast, üks bulgaarlane ja üks poolakas toodi Ameerikast kohale lennukiga.

USA ametnikud ütlesid, et vabastatud vangide perekondi lubatakse nendega ühineda, mis on ebatavaline järeleandmine ida-bloki võimude poolt.

USA's viibinud spioonid olid Dresdeni füüsik Alfred Zehe, kes oli mõistetud 8-ks aastaks vangi ja kaasmaalane Alice Michelson; poolakas Marian Zacharski — eluks ajaks vangi mõistetud ning bulgaarlane Pebyu Kostadinov, kellele oli määratud 10 aastat vangistust.

VABADE EESTLASTE HÄÄLEKANDJA

VABA EESTLANE

VÄLJAANDJA: O/Ü Vaba Eestlane, 1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

TEGEVTOIMETAJA: Hannes Oja

TOIMETAJA: Olaf Kopvillem

TOIMETUSE KOLLEEGIUM: Karl Arro, Heino Jõe, Olev Trass

TELEFONID: toimetus 444-4823, talitus (tellimised, kuulutused, ekspeditsioon) 444-4832

TELLIMISHINNAD Kanadas: aastas $54.—, poolaastas $30.— ja veerandaastas $16.—

TELLIMISHINNAD väljaspool Kanadat: aastas $68.—, poolaastas $37.— ja veerandaastas $19.—

Aadressi muudatus 70 c. — Üksiknumbri hind 70 c.

KUULUTUSTE HINNAD:
üks toll ühel veerul: $5.00, esikŭljel $5.50

FREE ESTONIAN

Published by Free Estonian Publisher Ltd.
1955 Leslie St. Don Mills, Ont. M3B 2M3

Vaade osale osavõtjaist Ontario parlamendihoones toimunud vähemusrahvuste kokkutulekul inimõiguste nõudmiseks. Esireas valitud rahvaesindajad provintsi ja föderaal parlamentidest ning Toronto linnavalitsusest. Foto: L. Ristsoo

Kommentaarid

Ameerika Ühendriikidesse pärast Teist maailmasõda saabunud eestlastele, lätlastele ja leedulastele ning teistele raudeesriidetagustest riikidest pärit rahvusgruppidele on Allan R. Ryan, jr. tuntud nimi. Tema oli see mees, kes juhtis neli aastat Ameerika Ühendriikide õigusministeeriumi juurde 1979. aastal natsi sõjakurjategijate jälitamiseks ja uurimiseks loodud erioosakonda, millele oli nimeks antud Office of Special Investigations (lühendatult OSI).

Allan R. Ryan asus teatavasti erakordse energiaga oma töö juurde ning peagi selgus baltlastele ja teiste raudeesriidetagusest piirkonnast üle Atlandi saabunud inimestele, et uurimisosakonna juhataja huvid ei piirdunud mitte ainult sõjakurjategijate otsimisega, vaid ka Teise maailmasõja ajal saksa okupatsiooni alla kuulunud aladel elanud ja koos sakslastega kommunistide vastu võidelnud inimeste tagakiusamisega, osutudes seega kaugeleulatuvamateks ja laialdasemateks kui seda oleks võinud arvata ja ennustada. Baltlaste, rumeenlaste, kroaatide ja teistest rahvustest isikute vastu süüdstuste tõstmisel opereeriti peamiselt N. Liidust Kremli KGB-lt saadud andmetega ja hakati süüdistusi tõstma ka selliste isikute vastu, kelledel polnud sõjakuritegudega midagi tegemist ja kellede ainus süü seisis selles, et nad olid võidelnud rahvuslike ükuste koosseisus relvaga käes Baltikumis ja mujal kohalikke pärisrahvaid hävitama asunud vene punaarmee ja iseloomustavalt hävituspataljonide nime kandvate punaste terrorijõukude vastu

Allan R. Ryan lahkus OSI juhi kohalt 1983. aastal, kuid nähtavasti jäi tal pärast lahkumist veel palju asju õiendada ning arveid klaarida, mida ta teeb nüüd äsja ilmunud raamatus „Quiet Neighbours — Prosecuting Nazi War Criminals in America". Seda teeb ta võrdlemisi põhjalikult, kuid kahjuks sihilikult ja kitsastesse eelarvamistesse kiindunult. Näkib, et autoril puudub täielikult kindel ja soliidne tagapõhi Balti riikides 1939—1945. aastatel toimunud sündmuste hindamisel. Tundub, et kõik ta teadmised ja hinnangud baseeruvad Moskvas kokku sepitsetud ajaloo võltsingutel, milledel ei ole midagi tgemist tegeliku olukorraga.

Kui Allan R. Ryani seisukohad toetuvad Moskvas vabritseeritud ajaloo võltsingutele, siis on ka arusaadav ja mõistetav, et ta OSI juhatajana laiendas oma tegevust ka kõigi nende Balti riikidest pärit isikute jälitamisele ja tagakiusamisele, kelledel ei ole midagi tegemist olnud sõjakuritegudega selle sõna tõelises mõttes, vaid keda süüdistatakse koostöös sakslastega kommunismi vastu võitlemisel. Kuid Ryan läheb siin väga libedale pinnale, kui ta hakkab ründama, atakeerima ja taga kiusama isikuid, kes haarasid relva, et võidelda oma rahva küüditajate ja hävitajate vastu.

Kooskõlastades oma sõjasüüdlaste definitsiooni Moskva arusaamadega ja eeskirjadega, kirjutab Ryan oma teoses, et pärast II maailmasõda saabus Euroopast sõjapõgenikena Ühendriikidesse „laevatäis laevatäie järele" sõjakurjategijaid ja kollaboratsioniste keda Ühendriikide võimud lasid 1948. aastal Kongressi poolt vastu võetud Displaced Persons Act'i põhjal takistamatult sisse tulla. Ryan mõistab oma raamatus hukka DP Acti, kuna see olevat andnud eeliseid selliste immigrantide gruppidele, kus leiduvat kõige suuremal arvul kollaboratsioniste — see tähendab baltlastele ja saksa pärituluga ukrainlastele.

Kuna Ryan segab pidevalt ära — nähtavasti venelaste andmetega opereerides — tõelised sõjakurjategijad ja kommunistlike okupantide vastu võidelnud isikud, siis on tal ilmselt suuri raskusi tegelikele faktidele toetudes otsi kokku viia ja oma süüdistusi põhjendada. Nii jäi tema „laevatäitest" sõjakurjategijatest pärast pikka uurimistööd 1984. aastaks järele ainult 48 isikut, kellede vastu oli võimalik tõsta süüdistusi. Ja sealjuures baseeruvad needki süüdistused kahlastel alustel, kuna süüdistusaktide koostamisel on kasutatud N. Liidust kogutud andmeid, mis KGB poolt aktiivsete antikommunistide kohtu alla andmiseks või venelastele välja andmiseks kokku on sepitsetud.

(Järg lk. 3)

Reeturid õõnestavad Ühendriike

Asja Ühendriikides paljastatud perekond Walkeri salaluureafäär näitab, kui lihtne on venelastel endile ameeriklaste hulgast reetureid hankida ning sel teel suuri sõjasaladusi oma valdusesse saada. Politseivõimude andmeil on endine mereväeohvitser John Walter spioneerinud juba 1968. aastast saadik venelaste kasuks ning tõmmanud oma reeturlikku tegevusvõrku ka oma 22-aastase poja, kes teenis lennukite emalaeval Nimitz'al ja vanema venna, kes oli enne errusiirdumist samuti mereväes ohvitser.

Spioonide poolt tekitatud kahjud on veel kindlaks määramata ja küsimus on, kas neid kunagi jõutakse lõplikult väljaselgitada. Kuid tundub, et need on erakordselt suured, isegi mõõtmatud, kuna perekondliku reetmise tagajärjel on venelaste kätte toimetatud lugematul arvul salajasi dokumente ja materjale, mis käsitasid Ühendriikide sõjalaevade, eriti allveelaevade liiklust ja laevastiku relvastust. Kogu see pikema ajavahemiku kestel toimunud reetmisoperatsioon, millesse peale Walkeri perekonnaliikmete olid esialgsete andmete põhjal segatud ka kaks John Walkeri sõpra, toimus puht majanduslikel kaalutlusil, kuid andis reeturitele ilmselt väga vähe tulu, kuna Moskva väljamaksud neile ulatusid kogusummas ainult 48.000 dollarile. Nii võib ütelda, et kausitäie läätsaleeme eest müüdi Ühendriikide suuremale vaenlasele maha tähtsad riiklikud saladused ja pealekauba veel kogu perekond, oma nimi ja au.

Kuid Walkerid ja nende sõbrad ei ole ainukesed, kelle süütegusid praegu kohtuprotsessi ettevalmistuste raames uuritakse. Nende kõrval on ka teisi ja politseivõimude andmeil pole kunagi varem Ühendriikides selline suur arv reetureid kohtuprotsesse oodanud. Täpsemalt määritletult — praegu on tõstetud 13 isiku vastu rasked süüdistused N. Liidu kasuks spioneerimise pärast ning peatselt võib oodata sensatsiooniliste protsesside lavastusi, mis peavad selgitama, kes on reeturid, miks nad on reeturid, kui suured on nende poolt tekitatud kahjud ning kui palju neile maksti oma riigi ja rahva reetmise eest.

Kuid küsimus ei seisa ainult praeguste kaebealuste tegude arutamises ja neile karistuste määramises, vaid see ulatub palju sügavamale ja kaugemale. See, mis Ühendriikide võimusid eriti häirib, on hirm tuleviku pärast — hirm reeturlike spioonide tööpõllu laiemise pärast ja hirm riigikaitselises süsteemis tehnoloogia arengu tõttu toimuvate suurte muudatuste pärast, mille tulemusena salajasi dokumente pääseb üha suuremal arvul paljude pilkude alla. Ühendriikide föderaalvõimud mainivad, et praegu tegeleb ligemale neli miljonit inimest salajaste dokumentidega ning sellise suure arvu juures võib alati leiduda neid, kellele tulevad mustad mõtted ja kes mõne tuhande dollari või isegi viskipudeli eest on valmis Ühendriikide vaenlastele salajasi andmeid andma.

Ning vaenlased on suured meistrid lihtsameelseid inimesi võrgutama ja meelitama. Pealegi on Washingtoni võimud olnud venelaste suhtes niivõrd helded ja vastutulelikud, et nad on võimaldanud Moskval pidevalt oma agentide arvu Ühendriikide territooriumil suurendada ja praegu viibib neid USA-s rohkem kui kunagi varem. Mõned riiklike julgeoleku küsimuste eksperdid Ühendriikides kalkuleerivad, et Moskva on suurendanud oma väljatreenitud agentide arvu Ühendriikides viimase kümne aasta jooksul ühe kolmandiku võrra. Tagasihoidlike arvestuste kohaselt on siin tegemist ligemale tuhandele ulatuva KGB treeningu saanud spiooniga, kes on toodud igasuguste ettekäänete ning nende tõelist tegevust varjavate sildide all Põhja-Ameerika mandrile.

Kremli luureagentidele on kujunenud eriti mugavaks varjupaigaks New Yorgis asuv Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni peakorter, kus tegutseb praegu mitmesugustes ametites 800 venelast. Umbes veerand neist „ametnikest" on KGB agendid, kellele on tehtud otseseks ülesandeks spioneerimine ning kohalike elanike hulgast agentide värbamine. Kuid kõrge kvalifikatsiooniga spioone leidub suurel arvul ka vene diplomaatide, ajakirjanike, konsulaarametnike, Aerofloti teenistujate ja vene kaubanduslike esindajate hulgas. Luureülesandeid on antud ka Venemaalt Ühendriikidesse saadetud delegatsioonide liikmetele ja turistidele. Osa neist agentidest kogub ise andmeid, kuna teisele osale on antud laildasemaid ülesandeid ning nad on kohustatud endile ameeriklaste hulgast abilisi värbama. Ka äsja tabatud John Walker oli ühe vene konsulaarametniku allagent ning venelane kadus Ühendriikidest kiiresti niipea kui Walter arreteeriti.

Detende-poliitika kummardajatele ei meeldi kahtlemata väide, et detente hiilgepäevil — 1970-ndatel aastatel — kujunes Ameerika vene spioonidele eldoraadoks, tõotatud maaks, kus avanesid „koostöö" raamides hiilgavad võimalused suurejoonelisteks luureoperatsioonideks, mida soodustas pealegi ameerika julgeolekujõudude vähendamine kulude kokkuhoidmise otstarbel.

Ühendriikide võimud teavad, et nad kõnnivad traadil kui nad rakendavad oma uurimisasutused ja geniaalsed teadlased maailmaruumi kaitsevööndi rajamiseks uurimisoperatsioonidesse. Nad teavad ka seda, et venelased said endale kiiresti aatomipommi ja vesinikupommi suurte reetmiste tulemusena. Ning nad on eriti häiritud, et hiljuti tabatud Walker'id olid kõik läbi teinud ameerika salajase julgeolekuteenistuse skriinimise ning neid peeti riigitruudeks kodanikeks. Keda siis veel usaldada? Ja kui palju võib praegu Ühendriikide asutustes olla vene agente, kes iga päev annavad Kremli salaluurele üle kõige salajasemaid andmeid?

K. A.

Kus ülekohus ja vaesus — sinna tekib kommunism

Tuhandeid kordi on kuuldud või loetud seda prohvetlikku lauset ja see on olnud maailmapoliitika põhivalemiks, üheks aksioomiks, mis tõestamist ei vaja.

Olgu sellega kuidas on, kuid sama lause ümberpööratuna — **kuhu kommunism tuleb — sinna tekib ülekohus, vaesus ja nälg** — on kümnete miljonite põgenike poolt tõestatud. Ja tõestatud miljonite süütute inimeste poolt, keda kodudest tundratesse ja kõrbetesse nälga surema on küüditatud. Ja kinnitatud sadade miljonite tummvaiksete inimeste poolt, kes on sunnitud „proletariaadi diktatuuri" haardes elama ja kes põrmugi ei hooli viisaastaku normide ületamisest või sotsialismi suurtest võitudest Afganistanis või Kambodzhas. Need miljonid elavad ainult selleks, et endale ja oma perele hankida hädavajalikku kehakatet ja kõhutäidet...

Kuhu kommunism tuleb — sinna tekib ülekohus, vaesus ja nälg.

ABESSIINIA

Selle ürgvana kuningriigi elanikud on olnud alati vaesed. Tuulte ja tormide, põua ja ülikõrge kuumuse aegadel on põllu- ja karjapidajad alati näinud oma laste ja vanemate enneaegset suremist, kuna üldine nälg nõrgemad maha murdis. Feodalismi ja äärmiselt viletsa maa-majandamise tõttu pole Abessiinias (hiljem Etioopias) suurt küllust kunagi nähtud. Viljarikas maa **mis võinuks** toita 300 miljonit, pole suutnud toita neljakümmet. Nüüd on olnud seal mitu põua-aastat järgemööda, kuid meteoroloogid ja muud targad kinnitavad, et sadusid on olnud küllaldaselt, eriti riigi põhjaosas, ja küllaldaselt sobivaid päevi külviks ja lõikuseks. Nälja, eriti praeguse suure nälja põhjus pole ilmastik, vaid poliitika.

Viimne, 225. Abessiinia Kuningate Kuningas Ras Teremi Haile Selasie ehk ka Siioni Lõvi salgas aastaid välismaa ees oma rahva viletsat olukorda ja nälga. 1955. a. pärastsõja ülesehitamise õhin ja Ameerika toetused parandasid tunduvalt riigi ja rahva olukorda — muuseas, sõjavägi sai saapad jalga! Kuid hoolimata avaratest reformidest, kuid võimalikult just suuremate vabaduste pärast, 1974. a. septembrikuus kukutati Ras Kugsa valitsus, tema oma sõjaväelaste poolt. Pärast lühikest aega kestnud segadusi, kerkis võimule kolonel Menghistu Haile Mariam, kes lasi eelmise valitsuse liikmed koos Siioni Lõviga maha nottida. Etioopias algas marksistlik diktatuur.

ETIOOPIA.

Nagu igalpool marksistliku võimu tekkimisel, algas ka Etioopias väga edukas kodusõda kommunistide vastu. Kuid kolonelile tuli kohe appi Nõukogude Liit, kellelt kolonel on saanud 2,5 miljardi dollari väärtuses relvi, 3000 Vene ja 5000 Ida-Saksa nõunikku ning 15.000 Kuuba sõdurit. Vaatamata sellele suurele abile, kibedad võitlused jätkuvad praegugi, eriti Eritrea maa-alal.

Toit on väga tähtis relv. Riik, kus toidu tootmine ja jaotamine on riigi monopol, omab võimsa vahendi ebalojaalsete kodanike korralekutsumiseks ja karistamiseks. Valitsus, parteiliikmed, bürokraatia ja sõjavägi saavad esimesed kõhutäied, siis on järjekorras lapsed, naised ja vanakesed.

Sellepärast on tavaline Etioopia nälg nüüd „holocaust" kuue ja poole miljoniga!

Läänlaste ajakirjandus ja muu meedia on teinud kolossaalse töö. Nad on toonud läänlaste kododesse õudseid ja võikaid pilte rahva kannatustest sajatuhandelistes laagrites, näidanud näljast moonutatud laste kehasid ja surevaid vanu. Olukord on kindlasti kohutav ja tõsine. Meedia aktiivsus on elustanud läänlaste kaastunde ja laev laeva, lennuk lennuki järel viiakse Etioopiasse toitu, et päästa, mis päästa annab, kuuest ja poolest miljonist.

Aga see olukord pole ju tekkinud üleöö.

Samal ajal, ainult mõni kuu varem, Etioopia valitsus pidas oma võimuletuleku kümneaastast juubelit enneolematu toredusega. Miljon hästiriietatud inimest demonstreerisid lippude ja pühakute piltidega võimumeeste tribüüni ees, mille tagaseina kujundasid Marxi ja Lenini ülisuured kujutused. Paraad polnud kehvam kui Moskva paraadid, ei lippude, ei rahva, ei sõjaväe ega sõjamasinate arvu poolest. Asjatundjad hindasid lavastuse kulusid sajale miljonile dollarile (mõned koguni 400!), siia sisse arvatud ka välismaalt toodud 500 000 pudeli viski hind...

Neid on palju, kes nõuavad Ameerikalt suuremat panust näljaste toetamiseks Etioopias. President Reaganiga pahandatakse, et ta pole küllalt humaanne ja ei suuda üle vaadata poliitilisest vahekorrast Etioopiga, nälgasurevate laste nimel. Kuigi Ameerikast on tulnud toetusi palju suuremal määral kui kogu sotsialismimaadelt — siiski, see kõik on vähe! Nälg on kohutav ja pole näha, et seda aasta paariga kustutada saaks, kui üldse.

Pikkamööda hakkab ajakirjanduses kerkima ka ettevaatlikke küsimusi: mida Etioopia valitsus on teinud hädaliste aitamiseks ja kus on Nõukogude Liit — miks see oma vasalli ei aita?

Vastus sellele on lihtne, kuid ükski ajaleht, ega televisioonikava seda ei leia. **Miks NL peaks oma vilja näljastele jagama, kui on teisi, kes seda nii üliväga teha tahavad!** NL on oma osa täitnud — ta on andnud Etioopiale toiduabi 3 miljoni dollari eest (USA senini 45 milj.) Peamiselt on NL andnud Etioopiale kasutada oma lennukeid ja just neil päevil teostub 75 000-e põhja-etioopia perekonna ümberpaigutamine — eemale sõjatsoonist. NL kogemused ja abi on olnud varemgi kasutatud 2,5 miljoni elaniku ümberasustamisel Põhja-Etioopiast kõrbelaagritesse vastu nende tahtmist — rahvastiku hõrendamise põhjusel. Küüditatute koosseis on: lapsi 60%, naisi 25%, ülejäänud on vanad. Noored, tugevad mehed puuduvad nende hulgas. Võib arvata, et need on mägedes võitlemas Menghistu ja Kuuba sõdurite vastu.

Eritrea vabadusvõitlejad on praegugi veel väga aktiivsed. Sõda käib ja see on Etioopia valitsusele ettekäändeks, et välismaade abistamisoperatsioone kontrollida ja kaitsta, et need „bandiitide" kätte ei langeks. Abistajatel valitsustel ja eraühingutel pole otsekontakti hädalistega (on erandeid). Etioopia valitsuse käes on üldine selekteeriv ja transporteeriv võim. On andmeid, et 50 000 tonni vilja seisab kauemat aega Etioopia laludes, mida valitsus ei ole suutnud, või ei tahagi hädalistele transporteerida.

Oxfam (London) esindaja arvas (TV-s), et hädalisteni ulatub ainult 16—20% kogusest. Katoliku kiriku esindaja arvas, et see protsent on vähemalt 40 ja sõjaväele ei lähe viljast mitte terakestki, sest neil on valitsusega sellekohane lepe(!).

Seda kõike peetakse nagu paratamatuseks, mille vastu on raske võidelda. Kuid teha võiks siin siiski üsna palju, kui seda ainult tahetakse. Esmajoones tuleks raskemate reetmiste puhul rakendada surmanuhtlus ja teiseks tuleks drastiliselt piirata vene agentide arvu, kes igasuguste ametimeeste sildi all Ühendrikiides oma musta tööd teevad. Kogu demokraatliku maailma tulevik on hädaohus ja siin ei aita ainult halisemine ja silmade pööritamine, vaid tuleb rangeid vastuabinõusid rakendades tegutseda.

Kokkulepe USA ja N. Liidu vahel

GENF — USA valitsus teatas, et ta kirjutas alla „kahele üldisele arusaamisele" USA ja N. Liidu vahel, millega vähendatakse tuumasõja riski ja tugevdatakse internatsionaalset rahu. Arusaamine baseerub 1972. a. a. antiballistiliste rakettide kokkuleppele ja 1971. a. kokkuleppele abinõude kasutamiseks, millega tuumasõja riski vähendatakse.

Peaminister võivat muuta eelarvet

OTTAWA — Kanada peaminister Brian Mulroney on hakanud arvestama vanema elanikkonna opositsiooniga vanadusepensioni indeksi ärajätmise pärast ja lubab nüüd võtta uues eelarves olev pensioni puudutav punkt ülevaatusele.

VALVEARST NÄDALALÕPUL

22. ja 23. juunil
dr. J. Marley, tel. 921-7777

29., 30. ja 1. juulil
dr. M. Leesment, tel. 481-6834

Teatriloeng poolesajale

Kolmapäeval, 12. juunil toimus OISE ruumides Eesti Kirjanduse Sõprade poolt korraldatud loenguõhtu, kus esines Tallinnast külla sõitnud teatrikriitik Kalju Uibo loenguga „Mida mängivad teatrid Eestis". Meeleoluka vestluse laadis esitatud ettekannet jälgis poolesajane publik. Külalisel oli kaasas ka Mikk Mikiveri poolt sisseräägitud helisalvestus — Vargamäe Andrese arutlus noore-Andrese laibaga koju sõites ja põgenemise lugu Jaan Krossi „Keisri hullust". Külalisele esitati asjalikke küsimusi.

Lembitu noolepoisid „Metsaraja" laagris

Nädalalõpul 15./16. juunil toimus skautüksuse Lembitu Maleva noolepoiste hundu[illegible]viku nädalalõpulaager „Wood[illegible]nd Trails Campi" „tamaraki" laagriväljaku Laagri nimi „Metsaraja" oli inspireeritud paiga ingliskeelsest nimest. Hundulaagri peategevuseks olid metsamängud ja hundutarkused. Juhtidena võtsid laagrist osa Luule Kann, Reet Leis, Tormi Jõgeda ja Eerik Valter. Avamisel ja lõpetamisel viibis Lembitu Maleva juht Harold Kivi, poistele anti välja laagrimärgid.

Noolepoiste järgmine üritus on skautide külastamine Guelphis Kanada Jamboreel 10. juulil. Sõit toimub GO-rongi ja bussidega, sõidukulu on makstud vanapaberi-korjandusega talvel. Üksikasjad teatatakse telefoni teel.

TÄHELEPANU!

Parkway Baker'i tooteid on nüüd saadaval ka BROADVIEW DELICATESSEN'i äris, 141 Danforth Ave.

Parkway Bakery
127 Manville Rd. Unit 14
Scarborough — Tel. 751-0066

Kommentaarid

(Algus lk 2)

Ryani on süüdistatud naiivsuses venelaste käest saadud andmetega opereerimisel ning ta katsub ennast õigustada ja oma käsi puhtaks pesta väidetega, et ükski neist isikutest, kelle kohta venelased andsid omapoolseid andmeid, ei olnud silmapaistev antikommunist ning, pealegi ei olevat Moskva omalt poolt alustanud aktsiooni nende isikute süüdistamiseks, vaid venelased olid oma tõendeid ja dokumente esitanud OSI soovil ja nõudmisel. Need vabandused toetuvad väga nõrkadele alustele, kuna Ryan ei selgita, mida ta mõtleb „prominentse antikommunisti" all mille põhjal ta hakkas Ühendriikides teatud isikuid süüdistama ja jälitama. Loogiliselt ei ole see kuidagi mõeldav, et mõni koos sakslastega vene kommunistliku diktatuuri vastu võidelnud isik oleks pärast sõda Ühendriikidesse saabunult hakanud mängima „prominentset antikommunisti", samuti võib oletada, et Ryan sai oma juhised teatud „sõjakurjategijate" jälitamiseks N. Liidu agentide kaudu OSI-le söödetud allikatest.

On kahju, et Ühendriikides pääses sellisele vastutusrikkale ja sensitiivsele kohale, nagu seda on õigusministeeriumi juurde loodud Office of Special Investication, Allan R. Ryan'i taoline isik, kellel puuduvad ilmselt elementaarsed teadmised ajaloost ning faktilistest olukordadest ning kes ei oska vahet teha tõelise sõjakurjategija ning oma rahva ja maa kaitseks relvaga võidelnud isikute vahel.

AMI

Montreali Eesti Pensionäride Klubi tähistas 10. mail suvevaheaja algust suvise moenäitusega. Pildil esinejad daamid vasakult: E. Tomsen (teadustaja), V. Hagel, L. Oja, T. Nerska, L. Mark, E. Leithammel, E. Randpalu, A. Sügise, L. Oder, E. Kallas, D. Muru, E. Arusoo. Tagareas I. Nyberg, R. Metsa.

Eesti kalandus ajaloolises perspektiivis

Suurteose toimetaja Elmar Pettai vestleb raamatu saamisloost

Kalandus on kodumaal olnud suure osa inimeste tegevusala. Rannarahvale andis meri toitu, mistõttu aastasadade jooksul olid inimesed merega kokku kasvanud. Meri oli ka teeks mille kaudu suurel põgenemise ajal vabadusse jõuti. Seda on hinnanud Rootsis oleva Eesti Kalurite Koondise liikmed, kes on kogunud materjali eesti kalanduse aastasadade pikast ajaloost ja seda viimase kolme aasta jooksul kahe mahuka raamatuna välja andnud. Kokku 822 lk. mitmesuguses vormis uurimusi, väljavõtteid iseseisvuseaegseist väljaandeist ja ajakirjadest, nüüdsete veel elavate mälestusi. Suurteoseks paisunud raamatul on suur etnograafiline ja kultuuriline väärtus.

Elmar Pettai

Esitades teose tegevtoimetajale Elmar Pettaile küsimusi nii eesti kalurite tegevusest väljaspool kodumaad, kui ka suurteose saamisega seotud probleemidest, selgub, et „eesti kalurite organiseerimine algas kohe pärast Rootsi saabumist ja juba 5. märtsil 1945. a. asutati Stokholmis Eesti Kalurite Koondis, eesmärgiga et taotleda eesti kalureile kalapüügiluba Rootsi territoriaalvetes. Kuid see üritus ei andnud tulemusi kahel põhjusel: esiteks polnud välismaalastel luba asuda rannajoonele, mis oli veel kestva sõja tõttu keelupiirkond ja teiseks, et Rootsi valitsus andis venelastele välja eestlaste kalapaadid ja laevad kodumaale tagasi viimiseks. Kalur oli jälle jalamees ja pidi omale ülalpidamist teenima kas metsa-, põllu- või vabrikutööga. Hiljem vastava maa kodakondsuse omandamisega on siiski paljud kalurid tagasi pöördunud oma esiisade elukutse juurde nii Rootsis kui ka Põhja-Ameerika hemisfääris — Kalifornia-, Kariibimere- või Nova Scotia rannikuil. Eelistatud seisukorras olid muidugi eestiroots-lastest kalurid, kes kohe pääsesid kalastama.

Eesti Kalurite Koondise tegevus vaibus siis mõne aastase tegevuse järele „okasroosikese" unne ja alles ESTO-80 ajal alustas ta uuesti tegevust. Kalanduskongressil otsustatigi alustada kalandusajalooliste materjalide kogumisega, millise idee võttis üles endine Kalanduskoja esimees Mart Laagus.

Koondise omavaheliseks sidepidamiseks asutati ajakiri „Eesti Kalur", mis on alates aastast 1980 ilmunud neli numbrit aastas ja mille kaudu on saadud kontakt paljude kaluritega nii Rootsis kui ka ülemere maades.

Materjalidest raamatuks saamiseni oli omakorda küllaltki probleeme. E. Pettai selgitab:

„Esialgu tuli kogutud materjalid ümberkirjutada, süstematiseerida ja trükivalmis seada. Moodustati toimetuskolleegium koosseisus: Eral Art, Arvo End, Mart Laagus, Harald Mihkelson, Elmar Pettai, Rudolf Schmuul, Albert Säinas, Hendrik Toots ja hiljem Harald Aksberg, kes on praegune Koondise esimees. Toimetuse töö alustamisega alustati ka ettetellimiste vastuvõtmisega, millest saime kirjastamiseks nii hädavajaliku algkapitali. Hiljem saime Rootsi Kultuurinõukogult toetuse $5000 (33.000 Rkr.) suuruses kahe köite väljaandmiseks, mis päästis meid pankrotti minemast, kuna ettetellijate arv oli alla 200 eksemplari. Veel on tänuväärse summaga toetanud meie tegevust Kanadas elavad endised Pärnu kalurid."

Küsides, mis oli sellise koguteose väljaandmise eesmärgiks, vastab E. Pettai, et sellega on tahetud jäädvustada eesti kalanduse minevikku. „Peamiselt on selles jutustused eesti kalurite elust, kes on sündinud käesoleva sajandi esimesel ja teisel aastakümnendal ja on osalt lahkunud või lahkumisel ajaloo lavalt. Nende mälestused oma esiisade elust ja nende oma elust ning tööst E. Vabariigis. Ka võib märgata, et kalurid olid majanduslikult madalamal elujärjel kui mõne teisel kutsealal töötajad ja et neil võimalused kõrgema hariduse saamisekski suuremalt jaolt puudusid.

Raamatus on äratoodud kalurite organiseerimise katsed ja tulemused ning eesti kalanduse arengu võimalused peale Kalanduskoja elukutsumist." Nii on põhiliseks eesmärgiks kõige selle jäädvustamine, mis muutuvate riiklike ja eriti sotsiaalsete olukordade juures peavad paratamatult kaduma. E. Pettai märgib selle juures:

„Esiteks, nagu eelpool mainitud, muutuvad kalurid ja kalandusalal tööajad, kes Eestis kaasas olid meil noore riigi kalanduse arendamisel ja kujundamisel, päev-päevalt vanemaks ja nende isiklikud mälestused ja tööpanused ei kordu enam kunagi ja sellepärast on need väärt talletada tulevastele põlvedele. Kalurite järeltulijad ei ole enam kultuuriliselt madalam rahvakiht, vaid hoopis mitmetes maailmajagudes kõrgete diplomitega ülikooli lõpetanud teadlased. Kui need järeltulijad kunagi oma „juuri" otsima hakkavad, siis on see teos neile tingimata vajalik.

Raamatu ilmumine sattus suure põgenemise 40. juubeliaastale. E. Pettai märgib kokkusattumuse juurde:

„Nüüd 40 aastat hiljem peale kodumaalt lahkumist, oleme nagu unustanud, kuidas see nn. „Suur põgenemine" üldse teoks sai. Olid ju laevaomanikud ja kalurid just need kellede veesõidukitega kümned tuhanded eestlased üle mere tulid. Olemasolevate andmete järgi tuli üle mere 1463 mootorpaati, 2203 purjepaati ja mitutuhat sõudepaati, 1939. a. oli Eestis 7683 kaluriperekonda, paatide arvu järele, mis üle tulid, lahkusid umbes pooled kalurite perekondadest Eestist. Kui keskmiselt iga paat tõi kaasa 10 põgenikku, siis kalurite kaasabil jõudis läände 36 600 eestlast."

Lõpuks tekib küsimus, kuidas kitsa liikmeskonnaga organisatsioonil on võimalusi oma suurteoseid lugejaini viia, kuna puudub vajalik levikuvõrk. Küsides, kes on need, kes on olnud sellest huvitatud, vastab tegevtoimetaja Elmar Pettai;

„Levitamine on toimunud oma ajakirja ‚Eesti Kaluri' tellijate kaudu ning raamatute peamisteks ostjateks on osutunud endised eesti elukutselised kalurid, kalandustegelased ja -teadlased ning veel mõned ajaloo- ja rahvateadusega tegelevad isikud, ka õppeasutused nagu Turu ülikool. Suure põgenemise ajal paljudki lubasid siis kinkida oma südames kroonliihtri eluga pääsemise puhul — ei tea kuidas sellega oleks, kui need nüüd, kes eluga pääsesid, ostaksid ühe eksemplari „Eesti kalanduse minevikust" oma üle mere toojale kalurile mälestuseks?" lõpetab suurteose toimetaja ja luuletaja Elmar Pettai oma vestluse.

Ometi pole koguteos ainuüksi mõeldud eesti kalureile. See on muidugi lähedane rannarahvale, kuid laias ulatuses peaks haarama kõiki, kellele on lähedane Eesti ajalugu, sest eesti rahvast ei saa eraldada merest ega sellealalisest tegevusest. Seda arvestades on väike grupp entusiaste jäädvustanud mahuka ja sisuka ülevaateteose, tuues esile ja jäädvustanud eesti kalanduse minevikku.

HO.

ON ILMUNUD

„Eesti kalanduse minevikust" I osa. Koguteos.
Eesti Kalurite Koondis, Stokholm, 1984. 408 lk. pluss 4 kaardi. Hind koos saatekuludega US$25.00.

„Eesti kalanduse minevikust" II osa. Koguteos.
Eesti Kalurite Koondis, Stokholm, 1985. 406 lk. pluss kaardid. Hind US$25.00. Mõlemad köited korraga tellides maksavad US$45.00. Raamatute hinda saab tasuda Money Orderiga, või sedelites tähitud kirjaga saates.
Tellida aadressil: EESTI KALURITE KOONDIS, HAGAG. 3, 4 tr. c/o E. Pettai, S-113 48 STOCKHOLM SWEDEN.

Toronto Eesti Ühispank
958 Broadview Ave. Toronto, Ont. M4K 2R6
Ühenduses on jõud!

SOODSAD LAENUD KAASMAALASTELE

Informatsiooniks helistada: 465-4659

SUOMI-AITTA
2081 Yonge St., Toronto
Telefon 483-6650

SUUR VÄLJAMÜÜK
äri lõpetamise puhul
Enamus kaupadelt 40—70% hinnaalandust

ROBERT HÄÄLEM

Kui juhtud seda lugema, siis palun ühendust võtta ARMILDE JAANVERE'ga (Pihor). Tel. 604-435-5179 (B.C.)

VABA EESTLANE
kaks korda nädalas

	Maksab Kanadas:	Väljaspool Kanadat:
Aastas	$54.—	$68.—
Poolaastas	$30.—	$37.—
Veerandaastas	$16.—	$19.—

I KLASSI POSTILE LISADA SAATEKULU JÄRGMISELT:

I klassi postiga (kiripostiga):	Kanadas:		USA-s:
aastas	$59.—	+ $42.—	$47.—
poolaastas	$32.—	+ $21.—	$24.—
veerandaastas	$17.—	+ $10.50	$12.—

VÄLJASPOOL KANADAT ja USA-d:

LENNUPOSTIGA aastas $132.—, poolaastas $69.— ja veerandaastas $36.—

Aadressi muudatus 70 centi. Üksiknumbri hind 70 senti
USA aadressidele „ZIP CODE"

Kanada aadressidele palume märkida „POSTAL CODE" ja pangatshekk või rahakaart kirjutada FREE ESTONIAN PUBLISHERS nimele.

Tellimine saata:
VABA EESTLANE
1955 Leslie St., Don Mills, Ont. M3B 2M3

Palun mulle saata VABA EESTLANE aastaks / poolaastaks / veerandaastaks — tavalise / kiripostiga alates .....
..... 19..... Tellimise katteks lisan $..... ainjuures rahas / tshekiga / rahakaardiga. **(Raha saata ainult tähtkirjas).**
Nimi .....
Aadress .....
.....
.....
.....

LAHKUS MEIE ARMAS ABIKAASA, ISA, VANAISA JA VANA-VANAISA

HENDRIK PUHMAS

sündinud 12. augustil 1894 Ummulis
surnud 13. juunil 1985 Montrealis

Leinavad

ABIKAASA
TÜTAR perekonnaga
POEG abikaasaga
POEG perekonnaga Eestis

Tähtede taga,
seal koidab suli' taevas . . .

ARMAST UNUSTAMATA SÕPRA

BORIS KODASMAA'd

surnud 19. juunil 1985 Oakvilles

[illegible] mälestavad sügavas leinas

ARNOLD KAERT
ULRICH KUUSEMÄE
LUDWIG LAHT
FRED MEYER
ÜLO NIINEP
ROBERT RANNALA
BENNO JOSTMAN
abikaasadega

Lahkunud koolivenda

RALF KASPER'it

mälestab leinates

REALISTIDE KOONDIS KANADAS

Head sõpra

JAAN TOOP'i

mälestavad

RAUL KANNE perekonnaga
LEMBIT SÕMERMAA perekonnaga
AUGUST MEYER abikaasaga

Tänuavaldus

Südamlik tänu kõigile, kes minu abikaasa

NIKOLAI VALGE

surma puhul meid leinas lohutasid, kaastunnet avaldasid ja hulgaliste lillede ning oma osavõtuga teda viimsele puhkepaigale saatsid.

Eriline tänu õpetaja Udo Petersoole, E. V. Aupeakonsul Ilmar Heinsoole, Endel Reinasele — Eesti Ohvitseride Kogu Kanadas, õp. Elmar Pähnale — Buffalo Koguduse Nõukogu, Ülo Tamrele — Toronto Eesti Võitlejate Ühing ja Heiki Paarale — Toronto Eesti Meeskoor südamlike järelhüüete eest.

Solistidele Tamara Norheimile ja Evi Valgele, kes kaunistasid oma lauluga tema viimast teekonda.

LESK

Eestlaste poolt eelistatud ja traditsiooniliseks kujunenud

MATUSEMAJA

Matusemaja on üle 115. aasta teeninud Metropolitan Torontot sama perekonna poolt väljakujunenud traditsioonidega. Moderniseeritud avarad ruumid, kvalifitseeritud personal ja küllaldaselt parkimisruumi.

Väärikas teenimine

ROSAR-MORRISON FUNERAL HOMES LTD.

T. L. MORRISON — Funeral Director

467 Sherbourne St., Toronto, Ont. M4X 1K5
Telefon 924-1408

Eesti Sihtkapital Kanadas

Annetused, testamendi-pärandused ja mälestusfondid on tulumaksuvabad. Suunake oma annetused noortele ja teistele eesti organisatsioonidele.

Eesti Sihtkapital Kanadas

kaudu tulumaksuvaba kviitungi saamiseks. — Eesti Maja, 958 Broadview Ave., Toronto, Ont. M4K 2R6

JÕEKÄÄRUL MÜÜA SUVILA

Tel. 239-6590

JAAN ALMER

KATUSETÖÖD

Tel. 293-2128
773-2014

Teeme uusi ja parandame vanu nii linnas kui ka suvilates.

ARSTID

LEO KANN, D.C.

DOCTOR OF CHIROPRACTIC

212 Dinnick Cr.

Tel. 489-0562

RAAMATUPIDAJAD

JOHN E. SOOSAR C. A.

Chartered Accountant

181 University Ave., Ste. 1802

Toronto, Ont. M5H 3M7

Tel. 864-0099

Kahe klaveri kontsert baptisti kirikus

Toronto baptisti koguduse õnnestunud juubeli-muusika seeria viimane kontsert toimub pühap. 23. juunil, kl. 18.00, koguduse kirikus, 893 Broadview Ave. Nimetatud õhtul esinevad kahel klaveril noored pianistid Lena Pumber ja Marney Adams-Curran. Esimene, kes on eestlanna, on kahel korral, koos teisega, esitanud ulatuslikuma kahe-klaveri kava Ontario Bible College's. Viimane, sellistest üritustest, mis kandis nime „A Night to Remember", oli pühendatud Lena isa Rein Pumberi mälestusele ja selles olid kaastegevad baptisti koguduse noortekoor „Päike" Ch. Kipperi juhatusel ning tshellist K. Raid. Ühtlasi tutvustas mainitud õhtu eesti muusikat. Mullustel Esto päevadel esines Lena Pumber noortaidurite kontserdil. Eelseisev muusika-õhtu baptisti kirikus, tõotab jällegi kujuneda muusikaliselt paljupakkuvaks. Esitusele tulevad J. S. Bachi, D. Milhaudi ning K. Raidi helitööd. Kõik on lahkelt kutsutud, sissepääs tasuta, kirikukorjandus. On soovitav kaasa kutsuda kanadalasist sõpru.

ADVOKAADID

ADO PARK, Q.C.

HETHERINGTON, FALLIS & PARK

Advokaadid-notarid

365 Bay St., Suite 401. 363-4451

Õhtuti 447-2017 või 929-3425

Tõnu Toome, B.A.Sc.,LL.B.

TOOME & PEASE

Advokaadid-notarid

Yorkdale Place, 1 Yorkdale Road, Suite 207

Toronto, Ont. M6A 3A1
Telefon 785-5550
kodus 762-2367

ENN ALLAN KUUSKNE

B.M.LL.B.

ADVOKAAT — NOTAR

1 First Canadian Place, Ste. 3450
Tel. kontoris 363-0073
kodus 360-8776

IGAL ALAL

KÕIKIDEKS KINDLUSTUSTEKS

H. LATER & CO. Ltd.

INSURANCE BROKERS

1482 Bathurst St., 4 korr
(Bathurst—St. Clair)
Telefon kontoris 653-7815 ja 653-7816

ELEKTRIK

Sisseseaded, uuendused ja parandused elumajades või ettevõtetes.

Halling 762-9190

Litsents nr. E 1044

AVP SECURITY

varguse ja tule vastu

Tel. 496-2334
kodus 499-8193

Küsida ALLAN PRÜMMEL

KA TÄNAVU ON VALENTIA GARDENIS ENDALE NOPPIMISEKS

maitsvaid MAASIKAID

Telefon 7—9 homm. (705) 786-2046

Hilja ja Harry Puusme

GARDENIA
FLOWERS & GIFTS

362 Danforth Ave.
Toronto, Ont.
M4K 1N8

Tel. 466-1951 või 466-1502

[illegible]

Räägitakse eesti, läti ja inglise keelt.

AINUKE EESTI LILLEÄRI

AARDVARK

1065 STEELES AVE W
NORTH YORK ONT
M2R 2S9

736-1170
Kodus 223-0201

AARDVARK FLORIST LTD

Omanik LINDA SEPP
Avatud 7 päeva nädalas
Lillede koju viimine.

„EESTLASED KANADAS II"

raamatusse trükitav ettetellijate nimekiri suletakse alates 15. juulist s.a.

Koguteose hind ettetellimisel $20.— ja saatekulu Kanadas $1.—, mujal $3.—. Hind pärast ilmumist $29.— pluss saatekulu.

Raamat on samas formaadis ja köidetult nagu koguteos „EESTLASED KANADAS".

Tellimised saata: „EESTLASED KANADAS" c/o E. Kuris, 2 Jocelyn Cres., DON MILLS, Ont., M3B 1A2, või tellida Toronto Eesti Majas EKN'u büroos Priit Aruvallalt või Abistamiskomitee kauplusest. Tshekid kirjutada KANADA EESTLASTE AJALOO KOMISJONI nimele.

Vaba päev seenioridele Toronto loomaaias

Kolmapäeval, 26. juunil on kõigile seenioridele vaba sissepääs Metro Zoo's, kus neile võimaldatakse näha mitmesuguseid vaatamisväärsusi, nende hulgas panda karude saabumist Hiinast.

VAIPADE & MÖÖBLI PUHASTUS

SEINAST-SEINA JA LAHTISED

ERIK LOKBIK — 447-9834

KATUSETÖÖD

uued ja parandamine.
Korstnate parandamine.
Soome ehitajad

Veli Salminen 492-1351

Metro licence 2422

BON AIR APPLIANCE SERVICE

PARANDAME

külmutuskappe ja pliite — igat liiki

★ 31 aastat tööpraktikat ★

Tel. 533-9334

Tähistati dr. J. Tauli 80. sünnipäeva

Londonis tähistati 18. mail dr. J. Tauli 80. sünnipäeva palvusega Londoni Luterliku Kiriku Majas ja hiljem õhtusöögiga Poola klubis. Palvusel teenisid Torontost kohale lennanud poeg, praost Andres Taul ja praost Albert Aaviksaar Leicesterist. Koos Torontost tulnud perekonnaliikmetega oli dr. Taul kogu oma 14-liikmelise perekonnaga. Praost Andres Taul andis oma isa elukäigust pikema ja humoorika ülevaate ning iseloomustas teda lõpuks kui ustavat tunnistajat Jumala kohtu ees. Õhtusöök kujunes elavaks vestluseks, kus dr. Taul jutustas väga elavalt ja humoorikalt oma lapsepõlve mälestusi.

Järgmisel päeval toimus St. Anne ja St. Agnese kirikus pidulik jumalateenistus, kus laulis LES Naiskoor Tiina Metsmaa juhtimisel. Külalisjutlustajaks oli praost Andres Taul Torontost ja algliturgia pidas praost Albert Aaviksaar. Tänupalve kodumaa eest, eestpalved ja teated ütles juubilar.

Pärast teenistust tervitasid dr. Tauli Londoni koguduse esinaine mag. Salme Aareandi, saatkonnast Anna Taru, Luterliku Nõukogu esimees dean R. Patkai, praost Alfred Aaviksaar, IEÜ esimees Helmut Heinastu, Ap. Õigeusu Kiriku poolt Arthur Sepp, LES Naiskoori nimel Henni Posti, kuna Ernst Tarn tänas juubilari abikaasat Emmy Tauli ennastsalgava töö ja poolehoiu eest kogudusele. Rahvast oli teenistusel erakordselt rohkesti.

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

TÕNIS LAAR, B.Sc., LL.B.

SILJA S. SEPPI, B.A., M.Ed., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Tel. (416) 276-9111

MIHKEL HOLMBERG, B.A., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Telefon 923-2601

TÕNU TOOME, B.A.Sc. LL.B.
Telefon 789-7579

URMAS SUITS, LL.B.

TED ROLAND LAAN, B.A., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
111 Richmond St. W., Ste. 1401, Toronto M5H 2G4
Tel. 364-7072

JOHANNES JÄRVALT, B.A.Sc., LL.B.
ADVOKAAT — NOTAR
Tel. päeviti (416) 485-3333

Läänerannik ootab külalisi

Portlandi rahvuspidustus 1.–5. juulini

Aeg on jõudnud sinnamaale, kus Portlandi Eesti Päevade pidukava on võtnud lõpliku kuju nii ajas kui ka ruumis. Eelorienteerumiseks külalistele on alljärgnevalt toodud kava lühendatud kujul. Täielik kava ürituste aegade ja asukohtadega antakse külalistele registreerimisel Informatsiooni keskuses. Harjutused esinemisteks, kus ettenähtud, toimuvad enne esinemist samal päeval.

REGISTREERIMINE

Asukoht Marriott hotelli allkorra fuajees. Avatud pühapäeval, 30. juunil kella 14—22. Kõigil järgnevatel pidupäevadel kella 8—18 (reedel 8—10).

Samadel aegadel samas paigas toimub ka pääsmete müük, eeltellimisel reserveeritud pääsmete kätteandmine ja üldine informatsioon.

ESMASPÄEV, 1. JUULI

Üritused ajalises järjekorras: eesti pood, käsitööde näitus, avaaktus, kontsert-jumalateenistus, solistide kontsert, sõdurite ja sõprade pidu. Eesti pood ja käsitööde näitus avatud ka teisip., kolmap., neljap.

TEISIPÄEV, 2. JUULI

Hommikupalvus, bridzhiturniir, kunstinäituse avamine ja näitus, kultuurifilmid, rahvatantsijad linnas, lauljate ja rahvatantsijate eine, laulupidu, eesti klubi avamine. Hommikupalvused hotellis ja kunstinäitus veel kolmap., ja neljap., kuid eesti klubi ka reedel.

KOLMAPÄEV, 3. JUULI

Golfi-, laske- ja maleturniirid, kooliõpetajate kokkutulek, usuline sümpoosium, kultuurifilmid, rahvatantsijad linnas, meie sünnimaa varamu näitus, rahvuslik seminar, teatrietendus „Kosjasõit", noorte pidu.

NELJAPÄEV, 4. JUULI

Spordimängude avamine ja spordimängud: võrkpall, lauatennis ja tennis, kultuurfilmid, ringsõidud, EOLL üldkogu koosolek, talentide õhtu, Peatoimkonna kokkutulek, „kukesabad" ja Päevade ball.

REEDE, 5. JUULI

Rahvapidu Alderbrookis. Pikk, huvitav, üritusterohke kavaga päev: kohalesõit bussidega Marriott hotelli juurest, sissejuhatav ja vaimulik osa, lippude defilee, laste ja noorte spordivõistlused, rahvatantsijad, ühendkoorid, ühislaulud, rahvapillimehed, tants ja palju muud. Lõputseremoonia.

Pääsme hind katab bussisõidud, lõunaoote ja õhtusöögi.

O. K.

ROSAR-MORRISON
FUNERAL HOME LTD.
Matusebüroo
467 SHERBOURNE STREET, TORONTO, ONT. M4X 1K6
TELEFON 924-1408
THOMAS L. MORRISON
President

Tervitusi võidupühaks!
HEINSOO INSURANCE BROKERS LTD.
EESTI MAJAS
958 Broadview Avenue, ruum 202,
Toronto, Ontario M4K 2R6
Telefon 461-0764

ELMAR TAMMISTO
GARDENING SERVICE
137 Holmes Avenue, Willowdale, Ontario M2M 4M5
Telefon 222-3446

Eesti kellassepaäri
R. PILVET
81 Queen St. E., Toronto, Ont M5C 1S1
Tel. 364-3085

HELLARRA SERVICES
1989 Danforth Ave. Toronto Ont. M4C 1J7
694-6241
raamatupidamine ja tulumaks
Helle Rannik
endine keskvalitsuse tulumaksurevident

Tervitusi eestlastele
võidupühaks ja jaanipäevaks!

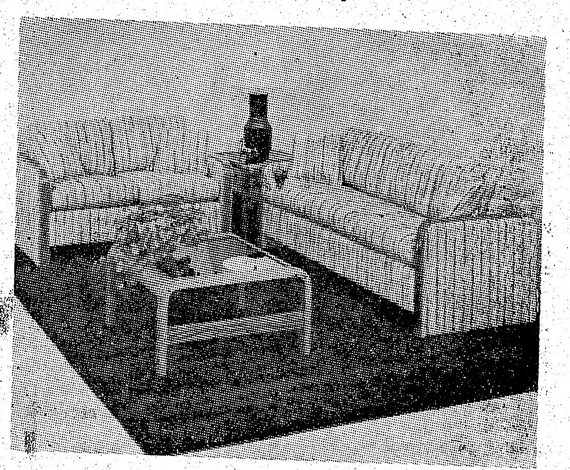

Riiulid, magamistoa-, elutoamööblid, lambid jm.
Suletekid ja tekkide katted jm.
Avatud: esmasp., teisip., neljap., reedel 9—9, kolmap., laup. 9—5
Astuge sisse ja vaadake ringi!
SWEDISH FURNITURE HOUSE
475-6016
7500 Woodbine Ave., (½ miili põhjapool Steeles'i)

Tervitusi hõimuvelledele jaanipäevaks ja võidupühaks!
VIKING FOODS & IMPORTS
133 Laird Dr., Toronto, M4S 3V5 — Telefon 425-0450, 425-0499
Suvised lahtioleku-ajad: teisip., kolmap., neljap. 8—6, reedel 8—7, laup. 8—2.
Esmaspäeviti suletud

Ostame ja müüme
ELUMAJU, ÄRIRUUME JA SUVILAID
Toomas Mankin
Associate Broker
Kontoris 482-5544
kodus 447-3782
L.S. Snelgrove (1981) Ltd.

SPORT

Helgi Pedelilt ja Karl Treilt masterite maailmarekordid

Kanada masterite kergejõustiku esivõistlus peeti Oshawa „Civic" staadionil juuni alguses. „ESTONIA" masterid tõid kaasa 16 alal võistlemisel 18 kulda, 8 hõbedat ja ühe pronksmedali.

Üldine võistlejate arv oli ligi 180, kaasaarvatud kaheksa estoonlast ja rida ameeriklasi neljast lähemast osariigist. Kaugeim kanadalane oli Vancouverist, B.C.

Mõlemal päeval kestsid võistlused kaheksa tundi üsna ladusa võistluskorraldusega.

Vaatamata tugevnenud konkurentsile oli „ESTONIA' 'suhteliselt väike võistkond suurepäraselt edukas. Helgi Pedel ületas kaua aega püsinud kõrgushüppe maailmarekordi ühe sentimeetri võrra. Endine rekord (1.15 m) oli lääne-sakslanna A. Reile nimel 1978. aastast. Karl Trei sai oma 80 m tõkkejooksu maailmarekordile 17,35 sek. (elektrooniline), mis tehtud maikuu alguses Põhja-Carolina pealinnas, lisaks tulemuse 17,1 sek. (käsitsi).

On lootust, et need tipptulemused avaldatakse ka „Nat. Masters News'i (USA) edetabelis, sest estoonlaste esindaja „jooksis" pool pühapäeva ringi kohtunikelt 12 allkirja-aadressi saamiseks rekordi-tunnustusevormidele.

Väls-Eesti rekore parandati järgmiselt: Valden Sadul parandas oma kolmikhüppe rekordit 19 cm võrra, Mati Jaago ületas oma värske vasaraheite rekordi 1.38 meetiga ja raskusheites tegi rekordnormiks 9.45 m.

Estoonlaste edukaim ala oli jällegi kuulitõuge; esikohad toodi neljast kuuliraskuse klassist. Kui leiduks üks eesti mees 45—49-aastaste klassis, kes suudaks 7.46 kg raskusega kuuli tõugata 14 m piirile, siis võiks estoonlaste hegemoonia sellel alal olla totaalne. Ta aitaks samuti kaasa hooaja lõpul võistkonna karika kaitsmisele.

„ESTONIA" masterite tulemused:

Vanuseklass ja järjestus nime ees. Jooksude ajad võetud käsitsi, tuule toetus (t). (MR) — maailmarekord, (VR) — Väls-Eesti rekord.

Laupäeval, 8. juunil 1985:

100 m: M75 — 2. Karl Trei 15,9 (t); M60 — 4. Theo Vellend 15,6 (t).

400 m: M70 — 2. Ermo Kulmar 79,6; M60 — 2. Valden Sadul 64,3.

5 km kõnd: M60 — 1. Uno Libit 29.31,0.

Kaugushüpe: M75 — 1. K. Trei 3.67; M60 — 2. V. Sadul 4.14; 4. T. Vellend 3.61.

Kõrgushüpe: M75 — 1. K. Trei 1.20; N60 — 1. Helgi Pedel 1.16 (MR)

Odavise: 600 g M75 — 1. K. Trei 25.00; **800 g** M55 — 1. Mati Jaago 30.80.

Vasaraheide: 6 kg M55 — 2. M. Jaago 26.48 (VR).

Raskusheide: 35 naela M55 — 2. M. Jaago 9.45 (VR).

Pühapäeval, 9. juunil 1985:

200 m: M60 — 3. T. Vellend 33,6.

800 m: M60 — 1. V. Sadul 2.33,0.

80 m tõkkejooks: M75 — 1. K. Trei 17,1 (MR)

400 m tõkkejooks: M60 — 1. V. Sadul 77,9.

Kolmikhüpe: M75 — 1. K. Trei 7.68; M60 — 2. V. Sadul 8.72 (VR); 4. T. Vellend 7.21.

Teivashüpe: M60 — 1. Jaan Lents 2.60.

Kuulitõuge: 4 kg M75 — 1. K. Trei 9.48; **3 kg** N60 — 1. H. Pedel 8.15; **5 kg** M60 — 1. J. Lents 11.19; **6 kg** M55 — 1. M. Jaago 10.94.

Kettaheide: 1 kg M75 — 1. K. Trei 28.14; N60 — 1. H. Pedel 19.28; M60 — 2. J. Lents 35.96; **1.5 kg** M55 — 1. M. Jaago 30.78.

Jälgige eesti organisatsioonide tegevust VABA EESTLASES!

Karl Trei lendas masterite olümpiaadile Roomasse

Kuuendad masterite olümpiamängud peetakse 22.—30. juuni ajavahemikul Roomas. Esimesed peeti 1975. a. Torontos. Seekord kasutatakse kolme staadioni, sest osavõtvate kergejõustiklaste arv 50-st riigist on rekordiliselt üle 4600! Mullu Los Angeleses peetud olümpiamängudel oli alla 2000 kergejõustiklase võistlemas.

Osalejate hulgas võib leida rea olümpiavõitjaid, kes nüüd on jõudnud üle 40-e aasta ja masterite vanuseklassi, eesotsas neljakordse kuldmedalimehe Al Oertiga (kettaheide), Peter Snelliga (kolm kulda 800, 1500 m jooksudes), Bob Richardiga (kaks kulda teivashüppes), Willie Davenportiga (kuld tõkkejooksus), Parry O'Brieniga (kuld kuulitõukes) ja veel mitmed teised olümpiamängudest osavõtnud sportlased.

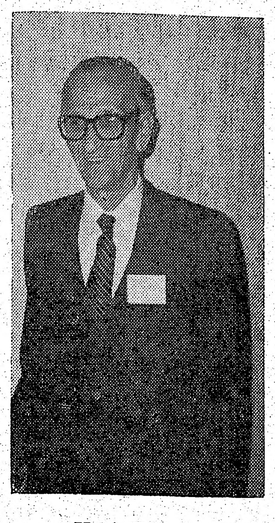

Karl Trei

Karl Trei „Estonia" masterite klubist võistleb 75—79-aastaste vanuseklassis kaugus- ja kõrgushüppes, kettaheites, odaviskes ja 80 m tõkkejooksus.

Karl Trei on neil aladel Kanada rekordite omanik, lisaks veel hiljutisele maailmarekordile 80 m tõkkejooksus.

Estoonlasist olid sellele võistlusele registreeritud veel Jaan Roos (1983. a. maailmameister kiirkõndimises) ja Ermo Kulmar (lühijooksud), kes aga kahjuks, samuti kui värske kõrgushüppe maailmarekordi tegija Helgi Pedel, ei saanud ühineda kanadalaste 76-liikmelise grupiga.

erk

Tiina Lillaku odaviske maailmarekord ületati

Schweringis 4. juunil peetud kergejõustikuvõistlustel viskas idasakslanna Petra Felke uue naiste odaviske maailmarekordi tulemusega 75.40. Ka Felke teine vise oli parem endisest maailmarekordist. Tema visete seeria oli 69.84 — 75.26 (esimene maailmarekord) — 59.20 — 75.40 (MR) — 73.52 — 72.56.

Eelmine maailmarekord oli tulemusega 74.76 Tiina Lillaku nimel, mille ta viskas 13. juunil 1983 Tamperes. Lillaku maailmarekordi kaotamisega kaotas Soome ainsa nende sportlase nimel olnud maailmarekordi.

25-aastase Petra Felkeni rekordiline vise ei tulnud üllatusena, sest möödunud aastal jäi ta vise vaid 4 cm maha Lillaku rekordist ja see oli möödunud aasta parim odaviske tulemus.

Uue rekordinaise areng on olnud tasavägine. Aastal 1983 kergejõustiku maailmameistrivõistlustel jäi Felke üheksandale kohale tulemusega 62.02. Samal suvel kandus tema parim vise 7 meetri võrra kaugemale.

Tiina Lillak saavutas odaviske maailmarekordi esimest korda 1982. aastal tulemusega 72.40, aasta hiljem kui kreeklanna Sakorafa oli ta rekordi ületanud, viis ta maailmarekordi 74.76-le, mis jäi püsima kaheks aastaks.

RISTSÕNA NR. 1245

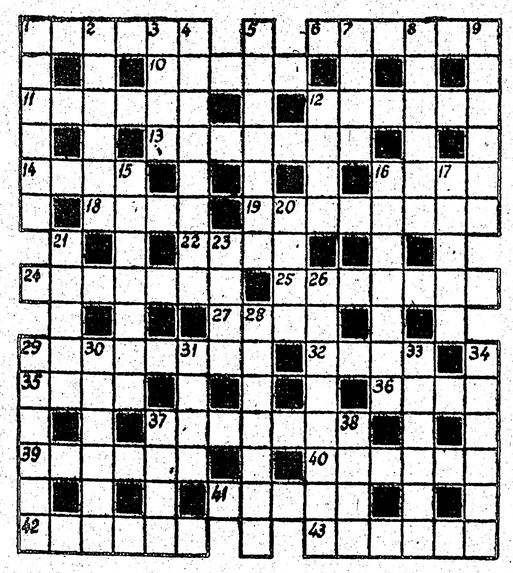

Põikread: 1. Paguluses surnud eesti kirjanik, 6. Maitsev kala, 10. Segatoit, 11. Noor abielunaine, 12. Riigi esindaja, 13. Kirjanik Mats Mõtslase kodanlik nimi, 14. Rootsi kuningate nimi, 16. Muinas-egiptuse jumalanna, 18. Seal — ühes võõrkeeles, 19. Mägironija, 22. Tuhanõu, käändevormis, 24. Kätega, käte abil, 25. Linn Lätis, 27. Vaestemaja, 29. Maa kliimavöönd, 32. Viirastuslik kuju, 35. Eesti helilooja, 36. Kõnekeeles sageli kuuldav vigane sõnavorm, 37. . . . ium — keemiline element, 39. Karbiline loom, käändevormis, 40. Eesti naiskunstniku eesnimi, 41. Lehtpuu, 42. Tegelane „Tõde ja õiguses", 43. Kaunid lilled.

Püstread: 1. Koht Kanada idarannikul, 2. Elektriga laetud osakesed, 3. Indiviid, 4. Tõke, 5. Paguluses surnud eesti lavatäht, 7. Tärkav vili, 8. Mitte praegusi, 9. Sealt võetakse võti pärast ukse avamist, 12. Sõna liiklusmärgil, 15. Kitsas käik, 16. Looduse „Kroon", 17. Jõgi Prantsusmaal, 20. Elama — ühes võõrkeeles, 21. Mehe tiitel, 23. Kardetav ettevõte, 26. Kuu kalendris, 28. Ameerika leidur ja tööstur, kuulsa ettevõtte asutaja, 29. . . . kuller — J. Verne'i teos, 30. Haljad alad kõrbes, 31. Tuulehoo, 33. Kirjanik Arvi Kork'i kodanlik nimi, 34. Piduliku ilmega sündmus, 37. Küpsetatud toit, käändevormis, 38. Rooma keiser.

40 kilone lõhe

69-aastane Les Anderson püüdis Alaskas Kenai järvest 40 kg lõhe. Kala on 2 kg raskem kui eelmine rekordikala, mis oli püütud 1977. a. ka Alaskas.

EESTLASED ROOTSIS

Gaiderite Kogu Rootsis korraldas aprilli keskpaiku piirkonnapäevad Lääne- ja Lõuna-Rootsi liikmeile Göteborgis. Ettekanne oli ESNMR vanem gdr. Alma Väinalt, kes kõneles gaiderite organiseerimisest ja Gaiderite Kogu loomisest Eestis. Läkitus oli peagaidilt Eesti Gaidluse 65. aastapäevaks. Skm. Gustav Ilves pidas referaadi „Eesti skautlus Rootsis 40 aastat".

„VABA EESTLANE" on valvel eestlaskonna üldhuvide eest!

RISTSÕNA NR. 1244 LAHENDUS

Põikread: 1. Kalmus, 5. Tuhvel, 9. Ebavere, 10. Pead, 11. Eile, 13. Veis, 15. Avan, 17. Esi, 18. Eller, 21. Ihu, 22. Rikas, 23. Eelik, 24. Inkad, 25. Parun, 27. Esiti, 30. Ema, 31. Eesel, 34. Mun, 35. Laht, 37. Sest, 38. Nüri, 40. Niin, 42. Rolland, 43. Rebite, 44. Keelan.

Püstread: 1. Kiiver, 2. Mees, 3. Uba, 4. Sadul, 5. Teene, 6. Uri, 7. Hela, 8. Lennuk, 10. Piik, 12. Evil, 14. Esitama, 16. Ahistus, 18. Esine, 19. Lukus, 20. Redel, 25. Pelgur, 26. Rahn, 28. Imen, 29. Intern, 32. Emile, 33. Ennak, 36. Türi, 37. Side, 39. Rot, 41. Ine.

Julia Klaar

SÕJA JALGU JÄÄNUINA

Eestist lahkumise ja Rootsi pääsemise lugu

9.

Pani meid oma vaesestunud kodus, mis minu arvates oli veel küllaltki rikas, söögituppa sööma — vapiga ilustatud toolidele. Pidin talle rääkima oma eluloo, samuti ka põgenemise loo. Tema mees, väga vana kühmus seljaga, magas oma tugitoolis. Ta oli kohaliku gümnaasiumi direktor, samuti oli tütar gümnaasiumis õpetaja. Üks poeg oli suhkruvabriku kontoris ametis, seepärast ei olnud neil ka sütest puudus, kuna töötajad olid õigustatud saama seda ja eriti heldesti jagas suhkruvabrik oma töölistele ja ametnikele. Terve perekond rääkis palju keeli. Vanahärra oli teadlik Eestist. Ta teadis, et Laidoner oli abielus poolatariga, kuid tal ei olnud selgust Eesti maareformist. Tema nägi seda mõisniku seisukohast ja leidis, et see polnud õige.

Seal laua juures, kui olin rääkinud oma eluloo ja tänasin prouat südamest ülesnäidatud helduse eest meie vastu, tahtsin ka teiste eeskujul suudelda tema kätt, kuid siis ütles ta: „Teie, pr. Klaar, ei tarvitse seda teha" ja suudles mind põsele, nagu märgiks, et oleme üheväärsed ja võime olla sõbrad. Ja nii arenes meie sõprus. Ta aitas mind kõiges, kus vähegi sai, ainelíselt ja vahel ka rahaliselt. Ta rääkis meie eest linnapeaga, kes siis laskis meile väljakirjutada koksi pliidi jaoks ja piirge tule hakatiseks. Mõtle! Koksi oli siis jaopärast.

Kaks vanemat poega, kes vabanesid kontsentratsioonilaagrist, valisid munga elukutse ja läksid Krakovi kloostrisse. Üks 30 ja teine 32 aastat vana. Koju nad enam ei tulnudki. Ema käis neid kloostris vaatamas ja nad ütlesid talle, et nad on nii palju koledusi läbielanud, et maailm pole seda väärt, et elu seal inimeste hulgas uuesti alata. Ainult oma usule ja Jumalale lubasid pühendada oma edaspidise elu.

ENESESÄILITAMISE SUNNIL

Chelmza, saksakeelse nimega Kulmse, oli väike linn Torni lähedal. Küllap Kuressaare suurune, kuid Kuressaarega võrreldes uus ja moodne, kolmekorruseliste kivimajadega. Sellevastu Kuressaare oli enamikus oma ühekorruseliste elamutega laialivalguv linn.

Ühelt poolt piiras linna Kulmse järv ja teisest küljest põllud. Ühest otsast tuli linna maantee külade ja põldude vahelt, neljandasse külge jäi jaamahoone lageda väljaga, mis arvatavasti kuulus linnale. Suhkruvabrik ja vabriku peedipõllud, millel ei näinud olevat ei otsa ega äärt, kuulusid ka linna üldpilti. Terve linn ja selle ümbrus lasus tasandikul, ainult järv ja põllud, ei kuskil metsa silmapiiril. Sellest selgus siis, miks tuli osta piirgu süte hakatiseks. Põletispuud, kui niisugust oli vähe saada.

Linnaasutised olid, jaama poolt tulles, Punase Risti maja, milles oli peakorter, köök supi jagamiseks, söögisaal ja suur saal täis kahekordseid narisid vaestele või teelistele odavaks öömajaks. Peakorteri ümbruses ja käsutuses olid veel teenistujate jaoks elamud ning hotellides korralikke ruume. Väga suur aed oli ka Punasel Ristil. Edasi raekoda, haigla, paar koolimaja ja gümnaasium, õlivabrikud ja politseijaoskond olid need, mis moodustasid linna südamiku.

Sellesse vaiksesse linna jõudsime juunikuul 1945, paar päeva enne jaanipäeva ja saime seal elada terve aasta.

Linnarahvas oli katoliku usku ja elu keerles katedraali ümber. Bürgermeistriks oli sel ajal mees, kellel parema käe sõrmed otsast ära. Oli Pommeri päritoluga, oli olnud varem vabrikutööline ja jätnud käe masina vahele. Meie vastu oli ta väga heatahtlik. Ükskõik, mis meil puudus, ikka läksime bürgermeistri jutule. Igakord ta ei saanud meile vastu tulla, kuid ei öelnud tüdinult ära, vaid ikka oli huvitatud, kas me saame olukorrast üle kuidagi teisiti; kui ta täna ei saa aidata ehk siis teinekord?! Soovitas aga uuesti tulla enese jutule, ehk siis on paremaid võimalusi. Oli alati sõbralik ja lohutaja. Jutuletahtjate saba tema juurde oli alati väga suur, tuli oodata tundide viisi numbrilapike peos. Töö- ja korteriloa andmine, küttematerjali õige jagamine, toidukaartide korraldamine jne., jne. olid linnapea ülesandeks, muidugi vastavalt kommunistlikule maailmavaatele. Inimestele tuli anda nende tööpanusele vastavalt.

Minu elatiskaardid olid kolmanda järgu omad, mul polnud ju tööd ja lapsed kui ka vanad arvestati vastupidi propagandale kolmandasse liiki. Meil oli kaartidel ainult leib, muid aineid meile ei jagatud. Kõik muu tuli endal hankida, aga kuidas seda teha, kui ei ole mingit sissetulekut. Toiduaineid oli küll poodidest saada, kuid hinnad olid nii kõrged, et oli võimatu osta, väljaarvatud leib, mis oli kaardil. Vabaturul oli leivahind 100 zlotti, seega kaardi leivahinnast palju kallim. Aga kaardileivaga ei tulnud meie pere mitte läbi, ja igakord ei saanud kolmanda järgu inimesed poest sel ajal kui tahtsid, sest I ja II liigi inimestel oli eelisõigus. Jäi järgi kallihinnaline vabaturg. Tekib küsimus: kuidas selles olukorras sai elu alal hoida? Alguses oma asju müües, kohviube ja muud, sai kuidagi hakkama. Ka oma laulatussõrmuse müüsin, et kartuleid hankida. Sügisepoole käisin taludes kartuleid võtmas ja ka sukrupeete kiskumas. Tsentner kartuleid maksti päevas. Nädal kartulipõllul ja 6 tsentnerit oli teenitud. Suhkrupeedi üleskiskumisepäeva eest võis valida, kas vilja või kartuleid, valisime pr. Sabega vilja. Nädalaga teenisime 3 ts. puhast leivavilja, veidi tangu ja nisu.

Kui olime taludes töö ära õppinud ja talusöögiga musklid tugevamaks treeninud, julgesime ka vabriku põllule minna suhkrupeete võtma. Tasu oli rahas, kuid ei mäleta enam kui palju me saime, aga mitte nii palju kui lubati. Pakuti hoopis natuuras ja see oleks teinud ainult mõni kilo rukkeid. Jäime rahapalgale ja alustasime peedikitkumist vabriku-sovhoosi põllul. Sealt saime igal õhtul käekotis kaasa võtta suhkrupeete. Need viiludeks lõigatult, vähese veega keetes andsid kõrge väärtusega toidulisa. Keedetud peediviilud olid head leiva peale ja magus keeduvesi oli suurepärane kaste rukkijahupudru juurde. Omapärane söögisedel. Hädaaeg näib olevat selleks, et panna aju järjest mõtlema, nuputades olukorrale vastavaid uuendusi, ka toiduretseptide osas. Praegugi mõtlen nendele hädasunnil kombineeritud toitudele, mis selkorral hästi maitsesid.

Ühepäevane toidukava oli näiteks:

hommikul omateenitud rukkijahupuder suhkrupeedikastmega;

lõunaks oli Punasest Ristist toodud hernesupp;

ja õhtuks kartul (talumehe juures teenitud) õliga, leib peediviiludega.

Või näiteks:

hommikul leib peediviiludega,

lõunaks kartuli- ja tangusupp, keedetud ainult veega;

õhtuks rukkijahukoogid ilma rasvaineta küpsetatud.

(Järgneb)

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

Eesti Ev.-Luteri Usu Peetri Kogudus

EELK Toronto Vana Andrese Kogudus

Toronto EELK Jakobi Kogudus

Õnnis on rahvas, kelle Jumal on Jehoova ...
Laul. 89:2

Toronto Kolmainu Eesti Ev.-Luteri Usu Kogudus

Toronto Eesti Ap.-õigeusu Kogudus

Toronto Eesti Baptisti Kogudus

Toronto Eesti Vabakogudus

Ajakiri „Usk ja Elu"

Toronto Emmanueli Evangeelne Kogudus

Vaimulik raadiosaade „Usuõnn"

Toronto Eesti S. P. Adventkogudus

Õnnitleme vennasrahvast!

TORONTON SUOMALAINEN OSUUSPANKKI

(TORONTO SOOME ÜHISPANK)
191 EGLINTON AVENUE EAST, TORONTO, M4P 1K1
TELEFON 486-1533

Tervitusi võidupühaks!

EESTI MAJANDUSKLUBI KANADAS

Võidupüha ja jaanipäeva puhul tervitab

BROADVIEW DELICATESSEN

141 Danforth Ave. (Broadview j.) Toronto M4K 1N2
Tel. 465-9905

Räägitakse eesti keelt.

ANVIL JEWELLERY LTD.

Tel. 864-9752

Tervitusi võidupühaks!

TIMBERLINE
NURSERIES AND LANDSCAPING LTD.

26 FERNDALE DRIVE
BARRIE, ONTARIO L4M 4S4
(705)726-2951

Flowers by Lia —
Lilleäri — lõikelilled, potililled, lillekimbud jm.

YONGE MEMORIALS LTD.

2044 Yonge St., Toronto, Ont. M4S 1Z9
Tel. 487-2147

Tervitusi võidupühaks!

HAAVANIIT'S SPRINGMOUNT NURSERIES & LANDSCAPING LIMITED

R.R. 5, OWEN SOUND, HWY 21/6, N4K 5N7
Telefon (519) 376-2080

MATUSEBÜROO

R. S. KANE LTD.

6150 Yonge Street (lõunapool Steeles Avenue'd)
North York, Ontario M2M 3W9

Tel. (416) 221-1159

UUS EHITUS JA SUURED RUUMID

Tuleb aeg, mil tõendatakse eesti õigus

Estonia Koori kontsert
Walter Hall, 11. juuni 1985. a.
Solist: Jaan Järvlepp — tshello
Klaveril: Helgi Eiso-Fatovic
Dirigent: Roman Toi

Alustan seda kirjatükki teatud abitusega hinges. Ühest läbinisti eesti heliloomingust koosnevast kontserdist, olgu see siis vokaal- või instrumentaal-muusika, oleks juba iseenesest küllalt, et tunda uhkust oma rahva loomingulisest võimekusest. Kui aga üks taoline kontsert esitatakse nii kvaliteetselt, et see nõuab enesele kohta rahvusvahelise muusika mosaiigis, siis tekitab see hinges säärase emotsionaalse väringu, millest toibumine võtab aega.

Kuigi võiks küsida, kas on üldse vajalik sellest elamusest toibuda, püüan siiski teadlikult oma rahvuslikke tundeid valitseda ja vaadelda Estonia Koori kontserti muusikalisest lähtepunktist, kuigi kontserdi kava ülesehitus teeb selle väga raskeks.

Roman Toi oli kontserdi kavandanud muusika-luule sillana meie rahva probleemide vahel nüüd ja sada aastat tagasi, paigutades sellesse silda ka vahepealseid aastaid esindavaid muusikalisi talasid. Sellele lisaks tõmmati esitatuga mitmeid problemaatlikke paralleele ja temaatilisi kontraste.

E. Võrgu hõiskavale „Helise, helise ilma!" järgnes E. Aava „Murelaul" — kahe enam-vähem kaasaegse helilooja erinev suhtumine laulu, kus Aav laulab „läbi hoolte ja ohkamiste", Võrk aga nõuab maailma vastuhüüdu oma hõiskamisele. Koor tõi need suhtumuslikud erinevused suurepäraselt välja, ilma igasuguse ahvatleva ülepakkumiseta.

A. Topmani „Meil aia-äärne tänaval" oma elutarkuses oli paarimeheks A. Männiku suurepäraselt seatud ja koorile suuri nõudeid esitava rahvalaululikule palele „Meie elu". Mõlemas laulus esinesid tormitsevad keskmised osad, ent lõpulaused olid vapustavalt erinevad: ühelt poolt arusaamine kodumaa väärtusest ja teisalt tõele näkku vaatamine — lapsepõlve kodust on saanud paik, kus „meie elu on siin ilmas nagu linnul oksa pääl". Solistiks Alli Vähi. Topmani „Meil aia-äärne . . ." oli R. Toilt saanud selga uue kuue, tempoliste ja dünaamiliste varieerumistega. „Meie elu" esitamist võiks pidada üheks suursaavutuseks sellel kontserdil.

Samalaadse paralleeli maalis Toi kontserdi lõuendile järgmise kahe palaga: M. Lüdigi „Mets" ja L. Veevo „Minu hõimud". Lüdigi metsa ründab laastav torm, millele järgneb sibeliuslik lootusele tuginev tuleviku päikesepaiste. Veevo on reaalsem otsides metsast puude abil oma identsust: „eneseks saan ma metsade kaudu; vahel tüvi on kõver, ag mõte on sirge". Säilumise probleemid samad, moodused erinevad. L. Veevo, küll varem Estonia Koori kontsertidest tuntud, oli üheks uudiseks sellel kontserdil oma isikupärase helikeelega, milles meloodia ilule lisanduvad üllatavalt värsked hormoonilised elemendid ja lahendused. Tahaks seda vokaalset sümfooniat meenutavat pala veel kord kuulda.

Kontserdi solistiks oli tshelliist Jaan Järvlepp Ottawast, keda saatis klaveril Helgi Eiso-Fatovic. Millest tuleb, et me pole varem kohanud neid, peaaegu naabruses elunevaid ääretult kompetentseid eesti interpreete? Nad kujunesid üheks kontserdi paljudest üllatustest, eriti oma suurepärase koosmänguga, millest peegeldus sügav muusikaline peenetundelisus, ent ka loendamatud tunnid tööd ja harjutamist.

Esitatud heliloming: Toi, Raid, Arro, Järvlepp ja Avesson (esiettekanne) esimeses osas ja Elleri kaks pala teises osas tõestasid, et kõik heliloojad on kodus tshello heliloominguks kasutamisel.

Järvlepa mäng oli intonatsioonipuhas, suurepärase poogna käsitamisega. Esitatud palad esindasid kuut erinevat loomingulist lähenemist tshellomuusikale ja Järvlepp andis igale esitatud teosele stiilipärase ja helitööd ilmestava tõlgitsuse. Jällegi peab rõhutama solisti ja saatja laitmatut koostööd ja musitseerimise võimet. Tehniliste võimete ja tshello kui instrumendi muusikalise laiahaardelisuse demonstratsiooniks kujunes ta enda „Cadenza".

Kontserdile andis eriliselt pidulikku värvingu juhus, et kuuest heliloojast oli kohal neli: Toi, Raid, Avesson ja Järvlepp, kellel avaldati lugupidamist lilledega.

Kontserdi esimeses osas alustatud temaatiliste paralleelide ja kompositsiooniliste kontrastide esitamine jätkus teises osas, kus K. A. Hermann sada aastat tagasi ütleb: „Mul kõigest kaunim heliseb mu eesti emakeel" ja siis lubab Velja Tormis Juhan Liivi sõnadega, et „ . . . kord tuleb aeg, mil tõendakse eesti õigus . . .". Tormise „Juhan Liivi aforismid" kujunesid kontserdi kõrgpunktiks nii oma kompositsioonilise uudsuse, luule ja viisi sünteesi ning koori esituse poolest. Need esitati kui viiest palast koosnev tsükkel, a capella, vahetades neli korda helitõugu ainult koorijuhi kõrvale toetudes! Tormise ostinaatsel muusikalisel tagapõhjal mänglevad rahvalaululikud motiivid lõid pingelise meeleolu, kus ei teadnud, mis juhtub järgmiseks. Koor esitas need aforismid suurepäraselt — solistideks Ilo-Katryn Maimets ja Pärja Tiislar. ....

Eesti rahvalaulude tsüklis E. Tubina „Karjase laul" kujunes artikuleerimise ja diktsiooni õppetunniks kõigile, kes vähegi koorilaulu tunnevad. Huvitaval kombel Toi poolt kavandatud kontsert kõigi k o n t r a s t s u s t e ja ootamatustega kujundas meeleolu, millesse sobisid hästi laulupidude raudvara R. Pätsi „Pulmalaul" ja T. Vettiku „Viru tants". Koorilt nõuti kolm lisapala: E. Oja „Vares vaga", A. Kappi „Igatsus" ja R. Ritsingu „Kas siis selle maa keel . . .", mis on ka koori motoks.

Kontserdil eksisteeris tugev sõna ja heli sünteesi. Häälerühmad olid tasakaalus ja üllatavalt ühtlased, akordid puhtad. Koori esinemine jättis vaba ja nooruslikult erksa mulje — lauldi siirast laulmise rõõmust ja laulis see eesti noorus, kes on oma identsuse leidnud eesti muusikalise loomingu laiades laantes. Koor jälgis pingsalt koorijuhti, kes omakorda oli veenvalt ja mõõdukalt abistav, visuaalselt mitte ülepakkuv. Puudus forsseeriv forte ja liig demonstratiivne piaano — kõik oli vaba ja loomulik.

Sõbraliku märkusena ütleksin, et saavutanud säärase taseme ei saa koor lubada üksikuid, häirivaid soleerimisi ja kohatist ebakindlust häälerühmade (meeste) sisseastumistel. Kui kõrv on ennast kohandanud koori ilusale ja ühtlasele kõlale ning täpsele esitusviisile, siis taolised pisieksimised võtavad endale hoopiski suuremad mõõtmed.

Eriline tänu R. Toile Aava, Männiku, Veevo ja Tormise heliloomingu esitamise eest, lisa tänu Järvlepa ja Eiso-Fatovic'i Torontosse toomise eest. Kogu kontsert oli sügavalt rahvuslik, ent puudus paatos, kõneles süda. Kõnelejaks oli aga meie noorem generatsioon, kes oma rahvuslikke veendumusi koos oma juhiga nii julgelt demonstreerisid, asetades meie ühiskonna tuleviku hoopiski lootusrikkamasse valgusse. Seda hindas kuulajaskoad kõrgelt, andes koorile ja tema juhile viimase aplausi püsti seistes.

O.-K.

VANEM EESTI ABIELUPAAR või ÜKSIK PENSIONÄR

võib saada rahuliku, ilusa, hästihoolitsetud ja korras korteri, mööbliga ehk ilma, Niagara Falls'i ümbruses. Auto omamine soovitav, kokkuleppe korral võib kasutada peremehe autot. Võimalus aiapidamiseks ja kanakasvatuseks.

Kirjad „Vaba Eestlase" talitusse märksõnaga „Sobiv korter pensionärile".

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

Tervitusi vennasrahvale jaanipäevaks ja võidupühaks!

SUOMI-AITTA

ESMAJÄRGULISED IMPORT-ARTIKLID SOOMEST

2031 Yonge St., Toronto, Ont. M4S 2A2 — Telefon 483-6650

KANGAS SAUNA HEATERS

Box 396, Willowdale, Ont. M2N 5T1

Telefon 222-7142

Ellen Peterson Fashion Institute

MOEKOOL

222-4533

S & G Tire Service

459 Roncesvalles Ave., Toronto, M6R 2N4

Tel. 534-6602, 534-9989

S. Malmström & Son

PLAANITSEGE NÜÜD OMA KODU UUENDAMIST.

ONTARIOS ON MAJADE RENOVEERIMINE LIHTSAM KUI KUNAGI VAREM.

Alustage nüüd oma kodu uuendamise plaanitsemisega, seisnegu see siis põrandapinna laiendamises, kodu mugavamaks muutmises või olemasoleva kütte-ventilatsioonisüsteemi ajakohastamises. Oma kodu renoveerimine toob rahuldust teile ja pakub töövõimalusi teistele kogu provintsi ulatuses.

Ontario valitsus on muutnud kodude uuendamise kõigile enam kättesaadavaks ja ökonoomsemaks. Hetkel kehtivale „Ehitus-seadustikule" (Building Code) on lisatud uus, majade renoveerimist käsitlev säte ja soodsate tingimustega laenuprogrammid nagu „RenoLoan" abistavad teid rahaliste probleemide lahendamisel.

Teie abistamiseks oma kodu uuendamise plaanitsemisel on Ontario valitsus avanud Renoveerimise Informatsiooni Keskuse — „The Ontario Renovation Information Centre".

Kui kavatsete oma kodu uuendada-moderniseerida, siis astuge meiega ühendusse ja kirjutage aadressil — Ontario Renovation Information Centre, 16 Howland Road, Toronto, M4K 2Z6 (Materjal saadaval ainult inglise ja prantsuse keeles).

Ministry of Municipal Affairs and Housing
Ontario

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

Võidupühal
tervitab kõiki relvavendi ja
rahvuskaaslasi

Eesti Võitlejate Ühingute Liit Kanadas

Toronto Eesti Võitlejate Ühing

Hamilton Eesti Võitlejate Ühing

Montreali Eesti Võitlejate Ühing

Ottawa Eesti Võitlejate Ühing

Ülemaailmne Eesti Vabadusvõitlejate Keskus

EESTI LAULJATE LIIT PÕHJA-AMEERIKAS

TORONTO EESTI SELTS

TORONTO EESTI SEGAKOOR

TORONTO EESTI MEESKOOR

TORONTO EESTI RAHVATANTSIJATE RÜHM „KUNGLA"

Maakondlikul killapeol kohtusid ka kaks Eesti Vabariigi esindajat, aupeakonsul Ilmar Heinsoo (vasakul) ja konsul Aarand Roos New Yorgist. Ees Margot Heinsoo ja Frieda Vihma. Foto: Vaba Eestlane

Elav eestlaste tegevus Belgias

Belgia ilmastiku suhtes eriti külm ja pikk talv hakkab maad loovutama kevadisele valgusele. Heidetakse pilk möödunule ja tehakse kokkuvõtteid sellest, mis on olnud ja mis on tehtud.

Eesti Selts Belgias tegevusaasta lõppes kahjuks väga kurva sündmusega, kuna meie keskelt lahkus meie kauaaegne juhatuse liige abiesimehe ülesannetes Anella Mertens-Sepp ja seda pärast pikka haigust. Ta oli tuntud mitte ainult Belgia eestlastele, vaid ta lahke, rõõmus ja alati abivalmis isiksus oli võitnud talle palju sõpru Saksamaal, Prantsusmaal, Rootsis, Inglismaal ja ka ülemeremaades.

Koos oma abikaasa Francois Mertensiga olid nad alati agaralt tegevad Brüsseli eestlaskonnas

ja nende mugava kodu uksed olid alati avatud lähedalt kui ka kaugelt tulnud külalistele. Kaotasime tubli eestlase ja armsa sõbra.

Möödunud hooaja üritustest oli kahtlemata suurim ja tähtsaim meie sügispidu 22. sept. 1984 Liege'is. Meile sai osaks rõõm vastu võtta peapiiskop Veemi koos abikaasaga.

Pidulikul jumalateenistusel tähistati meie rahvuslipu 100-aastast juubelit ja meenutati kodumaalt lahkumist 40 aastat tagasi.

Muusikalises osas olid kaastegevad segakoor „Leelo" Düsseldorfist hr. Laidsaare juhatusel, solistidena esinesid pr. Pärtel Düsseldorfist ja hr. Siion Pariisist. Kuna 22. sept. oli ka Vangistatud Vabadusvõitlejate päev ja M. Nikluse sünnipäev, meenutas ESB esimees Otter oma sõnavõtus neid sündmusi. Samal päeval toimus Brüsselis Antverpeni ja Brüsseli eestlaste osavõtul demonstratsioon Nõukogude Liidu saatkonna ees.

Jõulude pühitsemine toimus Brüsselis 22. dets.

Jumalateenistuse pidas praost Aaviksaar Leicesterist ja sellele järgnes koosviibimine kiriku seltskondlikes ruumes.

„Täna liugu laseme — hõissa meil on vastlad . . ." selle vanu kombeid meenutava salmi kohaselt korraldas ESB laupäeval 2. märtsil prk. Otteri kodus St. Nicolas-lez-Liege vastlapäeva koosviibimise. Peeti lugu oasupist ja vastlakuklitest ning valmistati isegi vurr seajala kondist. Kõik osavõtjad proovisid selle käsitamist, kuid selgus, et see polnudki nii kerge kui arvata võis.

Peame ühendust leedu ja läti rahvusgruppidega ja koos nendega esitasime Euroopa Parlamendi liikmetele märgukirja Balti riikide probleemide kohta.

Täname kõiki, kes on kaasa aidanud edukaks tegevuseks ja pärast tehtud tööd soovime päikesekiillast ja mõnusat puhkust.

EPL

Toetasid EKN tegevust

A. Kaarna, Alviine Kaldma, Albert Kaldre, Peter Kalev, A. Kallasmaa, E. Kalmet, Viiu Kanep, Voldemar Kangro, Endel Karmo, Julius Karu, A. Karuks, Mihkel Kase, Leida Kask, Ralf ja Frida Kasper, Artemi ja Ida Kass, Peeter Kass, T. Kasvand, Kalju Kaur, Heino Kent, Paul ja Tanni Kents, Juhan Kesamaa, Joosep Kiik, Leo Kiima, Jaan Kiis, Kalle Kilu, A. Kippar, J. Kirst, E. Kivistik, Juhan Klaas, Juhan ja Elsa Klemmer, Ferdinand Koger, I. Koidu, E. Kokker, R. Kollina, S. Kollina, L. Koobas, E. Koplimägi, A. Koppel, W. ja R. Kovamees, Fred Kraav, Oskas Krepp, Paul, Kriisa, P. Kristal, Linda Krupp, Akulina Kruuk, M. Kruusement, R. Kulama, pr. ja hr. Eino Kuris, I. Kurvits, Kristjan ja Impi Kurvits, Evald Kuutan, Hilda ja Eduard Kuutma, Hilja Kuutma, M. ja V. Kõresaar, J. Kõrgemaa, Livia ja Alex Kängsepp, pr. ja hr. J. Käärman, pr. Veronika Köbler, pr. ja hr. Aleksander Kübar, K. Küng, Joh. Künnapuu, Rein Künnapuu.

Asta Nassar, H. Niidas, Lydia Niidu, V. Niilend, V. Niit, Magda Niitenberg, August ja Vilma Nõmm, August Nüüd.

(Toetuste laekumine jätkub)

VÕIDUPÜHA

puhul tervitab kaasmaalasi

EESTLASTE KESKNÕUKOGU KANADAS

EESTI SIHTKAPITAL KANADAS
National Estonian Foundation of Canada

Eesti Sihtkapital Kanadas kaudu tehtud annetus- ja pärandussummad on vabastatavad tulu- ja pärandimaksust.

Eesti Maja, 958 Broadview Avenue
Toronto, Ontario, Canada M4K 2R6

EESTI PENSIONÄRIDE KLUBI TORONTOS

TORONTO EESTI ÕNGITSEJATE JA JAHIMEESTE KLUBI INC.

RAYWAL KITCHENS

Tel. 889-6243

ESTO CONSTRUCTION

Co. Ltd.

Nr. 47

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

REISIDEROHKET SUVE!

KOHO + TIN-BO korraldavad

SPETSIAALREISI HIINASSE

6. okt. Torontost
19 päeva $3639.— Can.

Lähemaks informatsiooniks helistada tel. 485-9437

KOHO INTERNATIONAL TOURS INC.
191 Eglinton Avenue East, Suite 104,
Toronto, Ontario M4P 1K1
Phone (416) 485-9437

AINO KAING

Telefon 757-5080

Tervitusi jaanipäevaks ja võidupühaks!

TIP TOP AUTO COLLISION

3325 Danforth Ave., Toronto, Ont. M1L 1C5
(Idapool Pharmacy Avenue'd)

Kollisioonitööd, igasugused parandused, värvimis- ja keretööd, mehaanikatööd

KORRALIK TÖÖ

TELEFON 699-6976 JOSE MURILLO

Tervitusi võidupüha puhul!

MURRAY E. NEWBIGGING

Matusebüroo

M. Wayne Hamilton
Funeral Director

733 Mount Pleasant Rd. Toronto, Ont. M4S 2N4
(lõunapool Eglintoni)

Helistada tel. 489-3611 — 489-3662

Paavo Haavikko luuletajana

Eesti luuletaja ja internatsionaalse ajakirja World Literature Today toimetaja Ivar Ivask on soome kultuuri tutvustamiseks jälle teinud suure teene, kui ta ajakirja möödunud aastakäigu viimase numbri pühendas Neustadt 1984 kirjanduslaureaadile, soome luuletajale Paavo Haavikkole.

Juba Paavo Haavikko laureaadiks valimine oli suursündmuseks kitsas keelepiiris olevale luuletajale, nüüd aga viiakse sõnum sellest kogu maailma kirjandusse. I. Ivask ise juhatab esseede osa sisse, kirjutades Haavikko suhteist soome muusikaga, andes tausta sõjajärgsele Soome imetlusväärsele edule majanduse ja kultuuri alal. Ivask leiab, et poeedi soomepärane muusika on enim kuuldav ta lühemais liiürilistes luuletustes.

Bo Carpela kirjutab Haavikko esitamisest Neustadti kirjandusauhinna zhüriile, edasi P. Binhami kiidukõne Haavikkole auhinna üleandmisel ja sellele järgnev laureaadi enese kõne auhinna vastuvõtmisel, kus ta lõpuks avaldab tänu ka Ivar Ivaskile.

P. Haavikko loomingunäitena on Anselm Hollo tõlkes luuletusi, samuti Keith Bosley poolt tõlgitud kümme luuletust aastast 1966, mõtteteri, kronoloogia luuletaja elukäigust ja loomingust, lehekülgi fotoalbumist, bibliograafia (1951—1984).

Artiklite osas Kai Laitinen tutvustab Haavikko luulet, Kirsti Simonsaari liüürilist ruumitaju Haavikko luules, Jean-Luc Moreau'lt prantsuskeelne essee, Pekka Tarkka „Haavikko raha ja ajalugu", Tuomas Anhava Haavikko romaanist „Yksityisiä asioita" (Eraasjad), Hannes Sihvo Haavikkost kui „Karjala müüdi uuendajast", P. Binham Haavikko draamaproduktsioonist, Karl Palonen vaatleb ta tööde poliitilist külge, Markku Envali aforisme, filoscofiat, Erkki Arni kui ooperi libreto loojat; kokku 70 suuremõõtmelist lehekülge tänapäeva soome tuntuimast ja mõjukamast kirjanikust, aga samal ajal ka soome kultuurielust üldse.

Soome-ugri ja balti keelte rubriigis vaatleb I. Ivask Juhan Viidingu luuletuskogu „Tänan ja palun" (1983), leides et Viiding oma seitsmendas värsikogus katsub olla näiliselt muhe, kirjutades meditеerivat värssi, elustades seda sõnamänguga, üllatavate rütmidega. Tema maailm on kurb, kaastunnet vajav ja irooniaga lähenetav. Poeet võib aga langetada oma melanhoolse maski ja saata satiirinooli ümbrusse, tuues näiteks luuletused „Helsingin Sanomat" ja „Varblane".

Georg Kurman retsenseerib Moskvas (kirjastus Progress 1983) ilmunud „The Love That Was: Stories of Estonian Writers". Raamatus on 18 eesti autori tööd. Kriitik kahetseb, et ingliskeelsed tõlked on osalt tehtud vene keelest, mis eriti nimede translitereerimisel loob koomilisi nimekujundeid. Vene keelest tõlkimisel on ka teatud tsenseeriv ülesanne, mis töö on puhastanud rahvuslikest elementidest. Valik on tehtud mitte kirjandusliku väärtuse hinnangul, vaid partei liini kohaselt.

Ilse Lehiste noteerib Madli Morelli esikkogu „Tõsimäng" (1983), iseloomustades luulet lapseliku mänguna, mis kohati on lapsik. Kuid aeg võivat näidata, kas temast kujuneb tõeline poeet.

Astrid Ivask vaatleb lätlase Janis Baltvilksi värsikogu.

„Eesti Vabadusristi Kavalerid"

1934. aastal ilmus kodumaal Vabadusristi Vendade Ühenduse Keskjuhatuse väljaandel väga esinduslik raamat „Eesti Vabadusristi Kavalerid", kus on Vabadussõja raskeis võitlusis 1918.—1920. aastail Eesti riikliku iseseisvuse eest silma paistnud eesti meeste fotod, nende elulookirjeldused ja missuguse Vabadusristiga nad on vääristatud, tunnustustähena nende osa eest riigi loomisel.

Vabadusrist oli Eesti Vabariigi ainuke riiklik aumärk, mille osaliseks on saanud 2078 Eesti kodanikku ja 1057 välismaalast. Välismaalased on albumist välja jätetud, eestlasist on albumis 1343 Vabadusristi kavaleri, kes 1929. aastal avaldatud sellekohasele üleskutsele reageerisid, lisaks veel toimetustöö ajal juurde saadud materjalid.

Kavalerid on albumisse paigutatud järkude järjekorras, kusjuures iga järk omakorda on seotud tähestikulisse järjekorda, väljaarvatud eriti silmapaistnud I järgu kavalerid, eesotsas Eesti riigivanemaga. Enne raamatu ajalooliste andmete ja fotode juurde asumist on värvitrükis tahvel kolmest vabadusristi liigist ja alljärkudest, mis teeb aumärkide üldarvu üheksale.

Selle raamatu järele on ammugi vajadust tuntud, kuna sõjasangarite elu ja võitluste tundmaõppimisega antakse järglasile edasi ka nende ideoloogiline pärandus. Raamatu ilmumise 50-nda ja kodumaalt põgenemise 40-nda aastapäeva tähistamiseks andis kirjastus Välis-Eesti ja EMP Stokholmis välja selle suuremõõtmelise albumi uustrükis.

Raamat on trükitud kordustrükina eelmisest väljaandest ja tehniliselt väga õnnestunud, mis eriti ilmneb fotode edasiandmisel. Nii on ka teose koostamise komisjon jäänud muutmata, esimees kolonel August Traksmann, abiesimees direktor Voldemar Päts ja sekretär kolonelleitnant Artur Laats; redaktsioonikomisjonis major Johan Tomson, major Paul Villemi ja kapten Hugo Tulnola.

Huvitav on märkus saatesõnas, mis iseloomustab selleaegset kriisiaega, et „Riigi trükikojaga sõlmitud lepingu põhjal album pidi ilmuma 5. Vabadusristi aastapäevaks, s.o. 6. augustiks 1933. a., kuid mitmesuguseil põhjusil (välisvaluuta hankimine albumi trükkimiseks vajaliku kriidipaberi saamiseks, rahalise toetuse küsimus, et teha album kättesaadavaks kavaleridele j.n.e.) viibis töö alustamine trükikojas kuni 1934. a. maikuuni".

Pildialbumi läbivaatamine on huvitav ajalooline käik läbi Eesti riigi ajaloo, kus paljude meeste kõrval on ka naisi. Eriti lähedane on raamat neile, kes seal on Vabadusristi kavaleridena (Torontos major B. Leeman, ohv. asetäitja P. Kass, sanitarleitnant A. Erikson), see on lähedane kõigile kavaleride omastele, aga kõigile eestlastele, kes Eesti riigi saamisloost on huvitatud.

HO.

Toimetusele saadetud kirjandus

VALGUS nr. 2 — 1985. Evangeelses kuukirjas on avaldatud: H. S-m „Usk universumi Jumalasse", A. Laur „Kas oled „seal"", H. M-a „Usklik", S. Kahu luuletus „Valutee", H. Ennis „Tulge minu juurde, mina olen . . . elu", O.J. Smith „Paastumise tee", E. Kiil „Aga kasvage", H. Söderholm „Jumala tuli".

VALGUS nr. 3—4 — 1985. Evangeelses kuukirjas on avaldatud H. M-a „Olen rõõmus", E. Siitami „Jumala tõotused täituvad", H. Söderholmi „Kristus, meie paasatall", A. Lauri „Õigeksmõistmine", N. Hansar „Risti all", O. J. Smith'i „Päästmise tee — 2", „Kes veeretas kivi ära?", H. M-a „Usklik —2" ja E. Kiili „Aga kasvage".

Tervitusi võidupühaks!

Ülemaailmne sõjameeste häälekandja

„VÕITLEJA"

Eesti Maja, 958 Broadview Avenue, Toronto, Ontario M4K 2R6

Tervitusi võidupühaks ja jaanipäevaks!

RATAS OPTICAL
219 DANFORTH AVENUE
TORONTO, ONTARIO M4K 1N2
465-6251

Täidame täpselt igat liiki prilli-retsepte, nägemise „cataract" tüüpi. Suur valik lasteraame, spordi kaitseprille ja parimas kvaliteedis päikeseprille.
Raamid peamiselt Euroopast, alates $12.— kuni $200.—
Hinnasoodustus kaasmaalastele 10%
Täidame ka kodumaiseid retsepte ja soovikorral saadame ära.

RITMIKA
Moodsa rütmilise võimlemise klubi
Annely Riga — Tel. 224-1674
Siina Kasekamp — Tel. 222-5751

Tervitusi Võidupühaks ja jaanipäevaks!

Pagari- ja kondiitrisaadused, delikatessid, shokolaadid ja maiustused

SUUR VALIK LIHASAADUSI JA JUUSTE. TORDID PIDULIKKUDEKS SUNDMUSTEKS. 80-ISTMELINE KOHVIK.

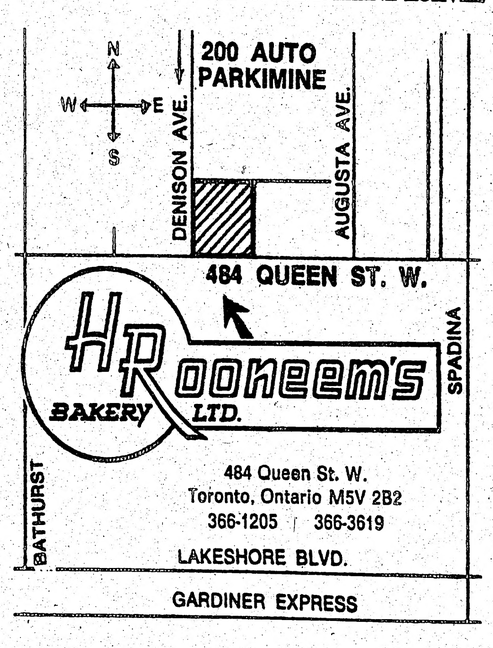

Tervitusi võidupühaks ja jaanipäevaks!

Mississauga Nursing Home Inc.
26 Peter St. N., Port Credit, Ontaria L5H 2G7

N. Bajin

Tel. 278-2213

TERVITUSI VÕIDUPÜHAKS JA JAANIPÄEVAKS!

Võidupüha ja jaanipäeva puhul tervitab

TORONTO EESTI ÜHISPANK

EESTI MAJAS, 958 Broadview Ave., Toronto, Ont. M4K 2R6

Tel.: 465-4659
465-4650

Avatud iga päev kell 10.00—3.00 p.l., esmaspäeval ja neljapäeval ka õhtuti kell 5.30—8.00

Võidupüha ja jaanipäeva puhul tervitab

THE SCANDINAVIAN SHOPPE

235 Danforth Ave.
Toronto, Ont. M4K 1N2
Tel. 469-3886

Vennasrahvale parimaid tervitusi võidupühaks ja jaanipäevaks!

SAMPO SAUNA

1413 KINGSTON RD., SCARBORO, M1N 1R1
TELEFON 691-2297

BURKS FALLS, HWY 520, ONT.

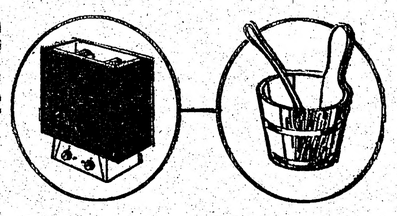

Uued ideaalsed saunaahjud saadaval — elektriga ja puudega köetavad CSA poolt heaks tunnistatud (uute seaduste järgi)

Eestlastele 15% hinnaalandust!

Tervitusi võidupühaks!

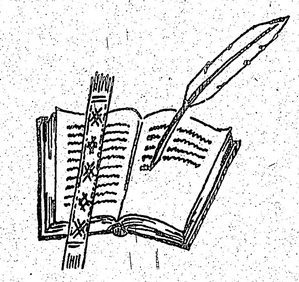

OMA PRESS LIMITED

Offset & Letterpress

1955 LESLIE ST., DON MILLS, ONT. — TEL. 444-1084

ABACUS MFG. LTD.

369 Danforth Rd. Scarboro, Ont. M1L 3X8
Tel. 694-3487

KÖÖGI-, VANNITOA- ja BAARILETID

Valdur Paul Reinsalu

Parimad soovid eestlastele võidupühaks!

Lilled igaks sündmuseks

PERCY WATERS FLORIST INC.

445 Danforth Ave. ☆ Telefon 463-1125
Toronto, Ont. M4K 1P2

Ärl avatud esmap., teisip., kolmap., laup. 8—18; neljap. ja reedel 8—20.30, pühap. 9.30—15.30

Tervitusi eestlastele rahvuspühaks!

Astra Meat Products-Delicatessen

2238 Bloor St. W. (Runnymede) Toronto M6S 1N6
Tel. 763-1093

Alustatud 1958. a.

EESTI ABISTAMISKOMITEE KANADAS

PUHKEKODU „EHATARE"

HARJUMAA VIRUMAA JÄRVAMAA TARTUMAA VALGAMAA VÕRUMAA PETSERIMAA VILJANDIMAA PÄRNUMAA LÄÄNEMAA SAAREMAA

Kõik maakonnad tervitavad võidupüha puhul!

MAAKONDLIK ESINDUSKOGU

Tervitusi võidupühaks!

TECHNOGRAPH

Div. of Heino Kasak Enterprises Ltd.

356 McRae Dr., Toronto, Ont. M4G 1T5

SILKSCREEN PRINTING SUPPLIES

GRIMM'S FOODS LTD.

Tervitusi võidupühaks ja jaanipäevaks!

H. LATER & Co. Ltd.

INSURANCE BROKERS

1482 Bathurst St., Toronto M5P 3H1

TELEFON 653-7815

TEI MAR HOME IMPROVEMENT CO.

Hel. ERIC RANTALA

Tel. kontoris 839-6100 — kodus 839-5798

1426 OLD FOREST RD., PICKERING, ONT. L1V 1N7

„VABA EESTLANE" on vabade eestlaste häälekandja

VABA EESTLANE

Neljapäeval, 20. juunil, 1985 — Thursday, June 20, 1985

Ilmub 2 korda nädalas — teisipäeval ja neljapäeval

Iisrael on kaotanud usu liibanoni sõdureisse

TEL AVIV — Iisrael on kaotanud usu nende poolt treenitud liibanoni sõdureisse, kellest nad lootsid omale liitlasi Lõuna-Liibanonis. Iisraeli armee ohvitserid ütlevad, et nad pole enam valmis ootama kuni nende poolt väljaõppe saanud ja varustatud Lõuna-Liibanoni üksuste väljaõpe paraneks. Iisrael lootis, et Liibanoni miilits võtaks üle Lõuna-Liibanonis korrapidamise ja julgeolekulised ülesanded, kui nad lahkuksid okupeeritud aladelt, mida nad loodavad teha lähemal ajal. Lõuna-Liibanoni miilitsaüksused oli julge katse, milles Iisrael katsus ühendada Iisraelile sõbralikud kristlased, druuzide, shiite ja sunnimuhameedlasist araablased. See katse on kahel korral ebaõnnestunud.

Liibanoni elanikud on tavaliselt olnud nõus astuma miilitsasse ka koos oma vaenlastega, kuna nad usuvad, et see on ainus tee Iisraeli okupatsioonivägedest vabaneda. Aga paljud, eriti shiite muhameedlased olid saanud vihaseks kauaaegse okupatsiooni jätkumise tõttu, mistõttu nad on asunud organiseerima atakke iisaleli patrullide vastu.

2000-aastane seeme Hiinas andis tomati

Kaks tuhat aastat vanad seemned, mis leiti ühest hauast Hiinas, hakkasid idanema ja kandsid vilja — tomatite näol, teatab ingliskeelne ajaleht China Daily.

Tegemist oli grupi arheoloogidega, kes uurisid üht Han-dünastiast pärinevat hauda. Leiti esemeid, mis tundusid oleva seemned ja pähklid. Arheoloogid katsid leiu üle steriliseeritud vaipadega ja kui nad kuu aega hiljem need eemaldasid, nähti suureks üllatuseks umbes 40 rohelist idu.

Taimed kasvasid ja kandsid lõpuks vilja. Alguses meenutasid viljad datleid, kuid aegapikka läksid need punaseks ja olid lõpuks ovaalsed ja kanamuna suurused. Eksperdid konstateerisid, et tegemist oli ilma mingi kahtluseta tomatitega.

Fenomeen on äratanud arheoloogide ja bioloogide hulgas suurt tähelepanu. Kuid China Daily kirjutab, et leid on vallandanud ka vaidluse, kas seemned tõepoolest pärinevad Han-dünastiast. Varem esitatud teooriate kohaselt toodi tomat Hiinasse Lõuna-Ameerikast alles möödunud sajandil.

Rebasejahi vastaste võikad plaanid Inglismaal

YATE, Inglismaa (Reuter) — Prokurör Ian Glenn teatas ühes inglise kohtus, et kaks rebasejahi vastase liikumise tegelast plaanitsesid üles kaevata ühe inglise aadliku laiba ja postitada selle pea protestiks printsess Annele, kes on kirglik kütt. Terrence Helsby ja John Curtin üritasid möödunud jõuluõhtul üles kaevata kirgliku rebasejahtide organiseerija Beaufort'i hertsogi laiba. Plaan jäi pooleli, kuna labida vars murdus.

9000-aastane tekstiilitükk

JERUUSALEMM — Väikses Iisraeli lõunaosas asuvas Negev kõrbes asuvas koopas leiti vanim tekstiiltükk, mis kunagi leitud, teatas Iisraeli muuseum. Muuseumil on plaan esitada näitusel 9000 aastaseid esemeid, mis leiti piiblilinna Soodoma läheduses.

Tuhandete esemete hulgas on salvrätiku suurune riidetükk ja nöörist punutud kott, mis tehtud linast. Esimest korda on sellist muistset tekstiili avastatud arheoloogide poolt selles piirkonnas.

Riidetüki ja nööri leidmine on esimeseks tõendiks, et lina kasvatati sel ajal mitte ainult õli saamiseks, vaid ka kudumiseks, mis nõuab suuremat ettevalmistamist.

Vaade „Kaleva" kondomiiniumihoone lõunaküljele, mis tegelikult on maja tagakülg.

„Kaleva" korterimaja on valminud

„Kaleva" kondomiinuim, mis asub 1 Innismore Cresc. (Victoria Park Ave. lähedal) märgib hoone valmissaamist laupäeval, 23. juunil „lahtiste uste päevaga" Ajavahemikul kl. 12—5 p.l. on võimalik valminud korteritega tutvuda.

Arhitekt Guido Laikve, kelle hoole all ja kujundamisel on hoone valminud, ütleb, et hoones on 20 korterit, neist veel järel 2. Kõik müüdud korterid kuuluvad eestlastele, kellest 14 on juba sisse kolinud.

G. Laikve ütleb, et kõik on väga rahul uue koduga, inimesed on need juba sisustanud oma mööbliga. Kõik korterid, väljaarvatud kaks, on kahe magamistoaga; kolme magamistoaga asuvad kõrgemal korrusel (nn. „penthouse").

Rääkides ruumide kujundamisest märgib arh. G. Laikve, et igal korteril on kaks vannituba, pesuruum, kõik ruumid on õhujahutusega. On olemas maa-alune parkimine ja laoruumid. Ühiskondlikud ruumid asuvad kõik esimesel korrusel, seal on saal kuni 75-le inimesele, klubiruumid, saun 6-inimese masseerimise vanniga.

Ehitaja on tahtnud anda kõiki mugavusi: parkimisvõimalused on head, kättesaadavus liiklusteedele, äridele, eestlasest arst dr. T. Kuutan asub otse üle tänava.

G. Laikve on rahuldunud, et on suutnud luua ilusa omaette elukoha eestlastele, mida ta oma arhitektiloominguga on taotlenudki. Pealegi on korterite hinnad võrreldes teiste samasuguste elamutega olnud väga mõõdukad. Oma tööd tahabki ta näidata eeloleval laupäeval ja tutvustada huvilisi uue eesti ühiskonna elukohaga.

Lenini dokumendis öeldakse:

„Minge üle piiri ja pooge 1000 rikast Eestis ning Lätis"

Nõukogude riigi rajaja Vladimir Iljits Lenin hindas eestlasi kõrgelt — kui nad olid tapetud, selgub ühest omapärasest Lenini enda käega dokumendist, mis ilmus Münchenis ilmuvas ajakirjas „Das Land und die Welt" nr. 4 1984.

Allpool tõlge sellest dokumendist:

„SKLJAVSKILE

1. Diplomaatiliste protestide saatmisest ei piisa.

2. Nendega on targem isegi viivitada, et paremini püüda Lätit ja Eestit.

3. Tarvitusele võtta erilised abinõud, et neid püüda koos asitõenditega (st. koguda rohkem andmeid ja kõnekaid asitõendeid).

4. Kasutada sõjalisi vahendeid, st. karistada Lätit ja Eestit sõjaliselt (näiteks minna Balahhovitsi „õlgadel" 1 versta sügavuselt kusagil üle piiri ja puua seal üles 100—1000 ametnikku ja rikast inimest).

☆

Suurepärane plaan. Lõpetage see koos Dzherzhinskiga.

„Roheliste' 'sildi all (pärast ajame nende süüks) läheme 10—20 versta sügavuselt sisse ja poome üles nende kulakud, papid ja mõisnikud. Preemia: 100 000 rubla iga ülespoodu eest.

See dokument on kirjutatud ajastu „3-nda humaanseima" inimese — Vladimir Lenini käega.

Milles siin asi?

Alles olid sõlmitud rahulepingud Eesti ja Lätiga. Punaarmee oli jõudnud Varssavi väravatesse. Just siin konks ongi: Moskva on saanud teateid, et Eesti linnades värvatakse vabatahtlikke Poola armeesse ning mehed kavatsetakse üle Riia saata Poolasse. Eesti ja Läti on süüdlased, keda Lenin kavatses bandiitliku aktsiooniga karistada.

V. I. Lenini BIOGRAAFILISES KROONIKAS (Moskva, 1978. IX köide, lk. 185) märgitakse, et 14. —17. augustini 1920. aastal pidas ta kirjavahetust E.M. Skljanskiga „sõjalistest abinõudest Läänerindel". Neid kirju pole aga seni kusagil, ka mitte Lenini kõige „täielikemates" teostes, avaldatud. Nende kirjade koopiad tulid hiljuti päevavalgele L. Trotski arhiivist.

Veel mõni sõna kirjades nimetatud inimestest.

Efraim Markovits' Skljanski (1892—1925) oli neil päevil Trotski — sõjanduse rahvakomissari ja revolutsioonilise sõjanõukogu esimehe — asetäitja. Peale Lenini surma kaotas kõik oma kõrged ametipostid. Oli 1925. aastal USA-s komandeeringus ja uppus salapärastel asjaoludel.

Stanislav Nikodimovitsh Bulak-Balahhovitsh on eestlastele rohkem tuntud. Oli punaarmee ratsapolgu komandör, tuli 1918. aastal valgete poole üle, võttis osa sõjakäigust Petrogradile, seejärel Poola armees. 1920. aasta augustis võitles oma vägedega Volõõnias (siit siis nähtavasti Lenini jutumärgid tema nimel tegutsemisele). Peale kodusõja lõppu nõudis Nõukogude valitsus Poolalt, et see saadaks oma maalt välja endised liitlased — valge armee kindralid ja ukraina rahvusliku liikumise liidrid. Balahhovitshile tegid poolakad erandi. 1940. aastal tapeti Balahhovitsh Varssavis „tundmatu isiku" poolt.

Ja veel üks markantne detail.

Nn. sõjakommunismi aastatel oli loobutud igasugustest materiaalsetest hüvitustest, neid loeti kodanlikeks iganditeks. Lenini poolt pakutud preemia on selles olukorras lihtsalt „meeldiv" erand.

EPL/Aarne Vahtra

Vabastatagu naised ja lapsed

Ukrainlased demonstreerisid konverentsihoone ees

EKN Informatsioon — Vabade Ukrainlaste Ülemaailmne Kongress korraldas 28. mail koos balti gruppidega Ottawas demonstratsiooni seoses seal toimuva inimõiguste konverentsiga. Demonstratsioon toimus konverentsi hoone ees. Sihiks oli avaldada toetust nendele naistele ja lastele, kes on vangistatud N. Liidu poolt.

Demonstreerijate grupp oli küll väike, aga siiski oli võimalik juhtida tähelepanu vangistatud naistele ja lastele, kes kannatavad kõige raskemates olukordades N. Liidu vanglates. Kohal olid mitmed lapsed, mõned lapsevankrites, kes hoidsid käes õhupalle, milledele oli kirjutatud ühe vangi nimi. Vanemad hoidsid üleval loosungit „Amnesty for Imprisoned Women and Children in Soviet Labour Camps".

Eestlaste esindaja Ene Kukk-Sewchuk jagas hiljem delegatsioonide liikmetele ja Kanada parlamendiliikmetele lähemat informatsiooni vangistatud naiste ja laste kohta.

Demonstratsioonid olid kavas ka 12. juunil küüditatute aastapäeva puhul ja 17. juunil, mis on ettenähtud konverentsi viimaseks päevaks.

Riin Rivanool

ORAV

Orav on kena väike loom, väle ning kärmas ja teda on tore vaadelda. Tore ja põnev, aga ainult nii kaua, kui ta õues mööda puid ja aedu ronib ja hüppab, ega oma eluviise muuta ei kavatse. Aga kui ta seda teeb, siis . . .

Kui ühel kaunil kevadõhtul linnakärast eemale ja oma Maakodu vaikusse jõudsime, istus pisike orav meie elutoas aknaserval ja vahtis sealt meile kui sissetungijaile suuril silmil vastu. Sealt kargas ta siis kohkunult lauale, riiuleile ja kapipealseile, kust üksteise järel vaasid, tuhatoosid, kujukesed ja muu pudi-padi põrandale kildudeks pudenes, sai siis trepist alla kaminaruumi ja oli seejärel kui tinatuhka kadunud.

Arvate, et sellega see jäi. Sedasama arvasime meiegi ja oletasime, et küllap majjaeksinu leidis kuskilt tee välja, mida meie otsidagi ei oska. Aga ta oli järgmisel ja ülejärgmisel päeval jällegi seal, kuni pika otsimise peale avastasime, et oli veetoru kõrvale keldris seina sisse pisikese augu närinud ja käis sealt sisse-välja nagu oma uksest kunagi.

Adam on meister mees, mõõtis ja rihtis ja tegi avausele katte peale. Seejärel istus orav järgmisel hommikul jällegi toas. Oma maja — saate aru — oli teises seinas uksepaku alt augu läbi kraapinud ja närinud ja jällegi oma (alias meie) koju jõudnud.

Nüüd sai Aadam poodi saadetud. Teate, sinna rauapoodi, kus igasugu lõkse ja mürki ja värki müüakse. Poesell aga selgitas:

„Orava püüdmiseks otsite lõksu? Ei, kallis härra, väljas praegu süüa küll, ei lähe ükski orav lõksu ega võta mingit sööta, mürgist rääkimata. Ainus asi — ostke püss ja laske ta maha!"

Aadam ostis püssi. Vana püssi viisid vargad eelmisel sügisel ära, nii et kulus see uus siis asjakski.

„Ära sa püssiga toas põmmutama hakka, aknaklaasid ja söögiserviisid, laelambid ja kõik muu pudi-padi, vaata, et lased omale viimaks varba pihta ka . . ." hädaldas Riin, see Aadama seaduslik abikaasa ja lubas parem luuaga lahmima hakata, kui orav õigel ajal tuleb.

Eks ta tuligi. Riin luuaga ja Aadam kaikaga ajasid oravamammat (või oli see nüüd papa) tuba pidi taga, kui see ühest seinast üles, teisest alla lõpuks keldris kamina kõrval asuva puuriida sisse kadus.

„Nägid ju kuhu ta läks," äsitas Riin (s.o. mina ise ja isiklikult) „puuriit tuleb ümber loopida, näed ju, koputamise peale ta välja ei tule ja uksed teeme pärani — küll ta siis välja tormab."

Puid kamina kõrval kenasti virnas mitu-mitu kuupmeetrit, kenad ja kõlisevad kasehalud nagu kuld.

Sai neid puid siis nüüd seina äärest ära keset tuba loobitud, uksed kõik pärani lahti ja loomakesele tee välja igatpidi avatud. Aga oravat ei ilmu kuskilt, kuni kõige lõpuks selle viimase halu liigutamisel hüppas ta sealt välja. Ei, mitte sugugi ukse poole, vaid hoopis sinna uue puuvirna alla.

„Puud tuleb uksest välja loopida!" kamandas Aadam ja vilmast jõudu kokku võttes loopisime samad kümned kuupmeetrid kallist küttematerjali uksest välja, mille järel orav koos puudega metsa pidanuks põgenema. Aga ei, ta pööras hoopis otsa ümber, ronis seina- ja treppipidi üles elutuppa ja tegi seal hullemat pillerkaart kui kunagi varem.

Otse õhust oli juba tunda, kuis tagaajajate adrenaliini hulk suure kohinaga põrutavas vihas ülespoole kerkis ja lausa pimesi patsatasin ma seinapidi ronivale oravale lahtise luuaga üle saba.

Orav kukkus põrandale, ajas käpad laiali ja jäi lamama. Jõle hirm jooksis mul pealaelt jalataldadeni välja, minestus kippus peale ja vaimusilme ette lõi selge pilt, et kui mul niiüd kord aeg kätte tuleb taevaluugi taga sissepääsu paluda, mida ma siis küll väravavahile kosta mõistaksin, kui küsitakse: „Oled sa kedagi tapnud . . ."

Vahepeal aga oli orav juba toibuma hakanud ja Aadam kuulutas: „Liigutab! Laseks püssiga, aga viimaks rikosheteerib kuul omale tagasi. Pistan eluka parem kasti, viin autoga kuskile kaugele metsa, ei ta siis enam . . ." aga juba oli orav ta kätehaardest lahti saanud, lidus välisukseni, sealt aina metsa poole nii kuis vaid jalad võtsid. Ja siis oligi orav kõrge tamme otsas ja — kadunud.

„Puud laome välja riita, et ei oleks oravale ega kellelegi enam maja sees sellist peidukohta," otsustasime ühiselt ja kandsime käsehalud majast kaugele.

Kas teate, mis juhtub puurildaga, kui seda teeb inimene, kes seda enne teinud ei ole? See kukub ümber, ja ümber kukub ta just siis, kui tööd lõpetamas olete ja viimase halu virna otsa tõstate. Kogemused ja õpetused viivad siis selleni välja, et riida otstes tuleb puud risti laduda ja siis ta alles seisab.

Kui sedasi neid mitmed meetrid puid küll sees ja väljas vähemalt viiel korral ümber on laotud, seisab riit väljas plastiku all lõpuks püsti nagu müür, hing on aga ladujatel viimase otsani väljas, selg on kõver ja löõb nii valusalt tuld, et silmistki sädemeid lendamas.

Kui te nüüd linnas juhtute nägema, et üks maadligi-kasvu naishing parkimise järel kordamööda ühe ja teise jala autouksest välja tõstab ja siis hoopis oma selle tagumise poole esmalt välja pöörab, sedasi selga hoides ja kõveras ja oiates välja astub, siis vaadake — see olengi mina, kui te muidu tundma ei peaks või silm ehk kohe hästi ei seleta.

„Ja orav?" küsite te uudishimulikult. Ei, järgmisel nädalalõpul ta veel tagasi ei olnud tulnud.
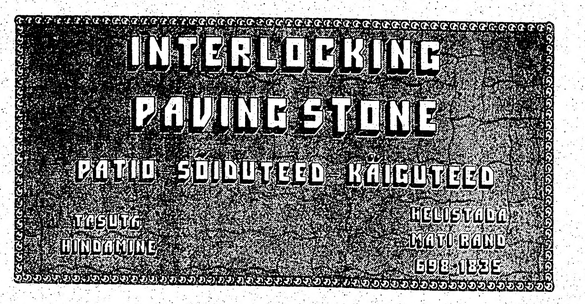
Ühtlasi sai meile nüüd ka selgeks, kuidas kord möödunud talvel meie Maakodus alarm ilma põhjuseta käiku läks, mille järel politseiautod kohale sõitsid, maja läbi otsisid ja mitte mingit sissemurdmiskatsetki ei avastanud. Sama orav, muidugi. Ta näitas nüüdki, kuidas seina peal alarmikarbi serva peale hea toetada on.